

Omhändertagande av djur

Taking animals into temporary custody

**Emma Jogeland Hurtig, Lovisa Kallerhult, Karin Olsson och
Frida Svemer**

**Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi- och djurskyddsprogrammet**

Skara 2008

Studentarbete 177

*Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Ethology and Animal Welfare programme*

Student report 177

ISSN 1652-280X

Omhändertagande av djur

Taking animals into temporary custody

Emma Jogeland Hurtig, Lovisa Kallerhult, Karin Olsson och Frida Svemer

Projektarbete, 6 hp, Etologi- och Djurskyddsprogrammet

Handledare: Birgitta Larsson
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)
Box 234, 532 23 Skara

Abstract

The aim of this project was to give a review of how the Swedish society deals with the problems of animals suffering due to the lack of care or intentional cruelty. Our focus was the process of taking these animals into temporary custody and how this affects the animals, primary how their behaviours are affected by malicious treatment and lack of ability to perform their natural behaviour.

Domesticated animals are in some ways adapted to the life in captivity, but lots of the natural behaviors still remain intact. Therefore it is important to take this into consideration both when handling the animals and when writing the laws and applying them.

To be able to perform this task we have had contact with several sources that deal with this on a daily basis. They were all asked questions and given the opportunity to express their own thoughts about the subject. The result of these communications along with scientific sources serves as the basis of this paper.

Whilst working with this project we have found that the matter of taking animals into temporary care differs a lot between the Municipalities and the County Administration Boards of Sweden. Their procedures are based upon the same laws, but the interpretation of them varies significantly. This does not necessarily mean that one is better than another but it can create a problem since there are no general routines when taking animals into temporary custody.

We hope that the result of the efforts given by committed people at the moment will result in a more general and equal solution to these problems. Meanwhile we hope that people will read and react to what is written in this paper and that they will take an active interest in these issues.

Innehållsförteckning

Abstract	3
Syfte	6
Bakgrund	6
Historik	6
Domesticeringen av djur	6
Hund	7
Katt	7
Häst.....	7
Nötkreatur.....	8
Svin	8
Fjäderfä	8
Djurskyddslagen	8
Lagarna som reglerar omhändertagande av djur?	10
Djurskyddslagen	10
Djurskyddsförordningen	10
Djurskyddsföreskrifter.....	10
Allmänna råd	10
Statistik över omhändertagande	10
Hur tas ett beslut om omhändertagande?	11
Djurskyddsinspektörens bedömning	11
Djurskyddsinspektörens utbildning	13
Länsstyrelsens arbete.....	14
Omhändertagande enligt 31 §	14
Omhändertagande enligt 32 §	15
Lagförslaget DS 2007:33.....	16
Hur genomförs ett omhändertagande?	17
Polismyndigheten	17
Vad sker med djuren?	18
Lantbruksdjur (nöt, svin och fjäderfä)	18
Det omhändertagna lantbruksdjuret	18
Omhändertagande.....	19
I väntan på länsstyrelsens beslut.....	19
Beslut samt verkställande.....	20

Hästar	20
Den omhändertagna hästen	20
Omhändertagande.....	21
I väntan på länsstyrelsens beslut.....	21
Beslut samt verkställande	21
Hundar och katter	22
Den omhändertagna hunden och katten	22
Omhändertagande.....	22
I väntan på länsstyrelsens beslut.....	23
Beslut samt verkställande	23
Exotiska djur	24
Hur påverkas djuren om de inte får utföra sina naturliga beteenden?.....	24
Beteendestörningar hos nötkreatur	25
Beteendestörningar hos svin	25
Beteendestörningar hos fjäderfä.....	26
Beteendestörningar hos hästar	27
Beteendestörningar hos hundar och katter	27
Beteenden hos det omhändertagna djuret	30
Sammanfattning	31
Diskussion och slutsats	31
Referenslista.....	34
Bilaga 1 Utdrag ur Djurskyddslagen.....	41
Bilaga 2 Utdrag ur Djurskyddsförordningen	43
Bilaga 3 Utdrag ur Djurskyddsföreskrifterna	44
Bilaga 4 Allmänna råd	45

Syfte

Vårt syfte med detta arbete var:

- att få inblick i hur man i Sverige arbetar med frågan om omhändertagande av djur.
- att sprida kunskap om hur djurens beteende kan påverkas om de inte får möjlighet att utföra sina naturliga beteenden.
- att belysa hur domesticeringsprocessen såg ut för några av våra vanligaste husdjur.

Bakgrund

Vår avsikt med detta arbete är att öka människors medvetenhet och kunskap i frågan omhändertagande av djur. Detta är något som berör många och det ofta syns och ges stort utrymme i media, men där relevant fakta är bristfällig eller helt saknas. Vi vill sammanställa de få fakta som finns tillgängliga och utöka med information via kommunikation med berörda parter. Hur stor kunskapen egentligen är, hos dem som dagligen arbetar med detta, är också något som intresserar oss. Vi vill uppmärksamma vikten av att man tittar på djurens beteende hos vanvårdade djur, inte bara på det yttre fysiska som t ex att djuren är magra. Detta eftersom vi tycker att det ofta förbises i sammanhanget. En annan viktig aspekt av det här arbetet är att öka insikten om de domesticerade djurens naturliga behov, hur de har uppkommit och vad som händer om de inte får möjlighet att uppfylla dessa.

Vi har valt att ha följande frågeställningar:

- Hur såg domesticeringen av djuren i vår omgivning ut?
- Hur ser ett omhändertagande av djur ut, och hur fungerar det i praktiken?
- Vilka beteendeproblem finns det hos omhändertagna djur?

Vi hoppas med det här arbetet öka kunskapen i detta ämne och genom det bidra till en bättre djurvälstånd.

Historik

Domesticeringen av djur

Domesticering definieras som att djuren får en tjänande funktion och domineras av människan (Odén, 1999). När människan påverkar en djurart från vild form till ett mer eller mindre beroende husdjur säger man att man har domesticerat den. När en djurart har blivit fullständigt domesticerad styr människan urvalet, man kan säga att djuret har anpassats till hennes behov (Jensen, 2002). Men för att domesticering ska kunna ske måste vi först tämja djuret, så att djuret kan leva tillsammans med människor (Jensen, 1983). Ett tamt djur visar inga flykttendenser för människor eller i alla fall inte för den människa som tämjt den (Odén, 1999). När djuren blev domesticerade så skedde även en genetisk förändring, t ex vad gäller färg, utseende och funktion (Clutton-Brock, 1999). Dock är det bara små skillnader i beteendet. Man antog att förändringen också skulle komma till beteenden, men en merpart av de ursprungliga beteenden är kvar som de var innan de blev domesticerade (Price, 1997).

Domesticeringsprocessen har frekvent minskat djurens känslighet för förändringar i deras miljö (Price, 1999).

De domesticerade djurarterna kan präglas på människan. När vi talar om domesticerade djur i vardagen så talar vi främst om våra husdjur, t ex hund, häst, ko och gris. Men t ex renar och elefanter kan man säga att de är delvis domesticerade, de är inte riktigt tämjda men en del är påverkade av människan. Man brukar inte räkna vilda djur som tämjts tillfälligt som domesticerade, t ex lejon, delfiner och apor (Nationalencyklopedin).

När man hittar gamla fynd är det ofta svårt att skilja benresterna från vilda och tama djur, om de inte har fått olika form och storlek. Men om fynden görs utanför den vilda artens spridningsområde tycker man att det måste röra sig om husdjur (Nationalencyklopedin).

Hund

Föregångaren till hunden är mest troligt vargen (Morey, 1994). Alla dagens hundar härstammar från ett begränsat antal vargtikar från östra Asien (Galibert et al. 2004). Det var det första djuret som domesticerades. De äldsta fynden är ca 15 000 år gamla (Jensen, 1983). DNA från gamla fynd pekar på gemensamma förfäder som levde för 100 000 år sedan (Hart 1995). Fynden avslöjar att de skiljer sig från vargarna genom att de har mindre nos. Man vet fortfarande inte riktigt hur det kom sig att de blev domesticerade, men en teori är att de varnade mot faror (Braastad och Bakken, in Jensen, 2002). De första bevisen på flera olika hundraser är ca 3 000 – 4 000 år gamla (Harcourt, 1974). Hundars domesticering håller fortfarande på (Svartberg, 2006).

Katt

Den domesticerade katten är mest lik den Europeiska vildkatten och den Afrikanska vildkatten (Clutton-Brock, 1999). Man antar att det var kattens jakttegenskaper som gjorde att människan började utnyttja den (Braastad och Bakken, in Jensen, 2002). Människorna behövde hjälp med att hålla efter skadedjur i spannmålsförråden i antikens Egypten. Man har hittat skelett från en katt i en mans grav från 4 000 år f Kr och även gravmålningar runt 2 000 år f Kr (Braastad och Bakken, in Jensen, 2002).

Häst

De äldsta fynden av hästar är ca 8 000 år gamla och från Eurasien. Man har inte kunnat fastställa riktigt varifrån hästdjur ursprungligen härstammar från. Troligtvis så startade domesticeringen genom att man fångade, tämjde och sedan födde upp hästar. Då använde man deras mjölk och även köttet (McDonnell, 2005). De tidigaste fynden av ridhästar är ca 5 000 år gamla och hittades i Ukraina (Jensen, 1983). Under den sista istiden var vildhästen spridd över hela Europa och senare drog den sig ut på stäppområden. Mustangerna är förvildade tamhästar och inte äkta vildhästar (Jensen, 1983). Den asiatiska vildhästen kallas för taki och den europeiska för tarpan (Porhallsdottir och Sigurjonsdottir, 2005). Det sista tarpstoet sköts i Ukraina 1898 (Rudik, 2003). Förfäderna till den domesticerade hästen är utdöd i vilt tillstånd, men en population av den Mongoliska vildhästen, przewalski, finns i fångenskap (Lindgren et al. 2004).

Nötkreatur

Nötkreaturen härstammar från uroxen. Den förekom i stora delar av Europa, Asien och Afrika en gång i tiden, men idag är den utrotad. De äldsta fynden är ca 8 000 år gamla och från Grekland och Asien (Jensen, 1983). Den domesticerade kon är normalt mycket smalare och mera graciös än deras vilda förfäder (Scheu et al. 2007). De är även säsongsbundna i sin reproduktion i motsats till de vilda (Setchell, 1992).

Svin

Svinet härstammar från det europeiska vildsvinet. Vildsvinet består av flera olika raser och det lever fortfarande spritt över stora delar av världen. De äldsta fynden av tamsvin är ca 8 000 år gamla, de gjordes i sydöstra Europa, norra Irak och Mindre Asien (Jensen, 1983). Från början använde man grisarna till kött (Jensen, 2002).

Fjäderfä

Det är lite osäkert hur länge hönsen har varit domesticerade. De äldsta spåren hittades i Asien och är från 2 500 f Kr (Wood-Gush, 1989). Beteendet hos våra domesticerade fjäderfän är modifierat. De domesticerade använder mindre tid till beteende som energimässigt kostar mer, ex social interaktion, än sina vilda förfäder (Schütz & Jensen, 2001).

Djurskyddslagen

Djurskyddslagen vi har idag trädde i kraft den första juni 1988 men intresset och känslan för djurs välfärd har funnits sedan långt innan. Den 21 december 1857 tillkom en Kunglig Förordning som handlade om ansvar för misshandel av djur. Redan innan dess fanns bestämmelser om ansvar för den som orsakade skada på få eller skjutshästar skrivna i landskapslagarna och i byggningabalken. Detta var främst i avsikt att värna om den enskildes äganderätt, vilket kan vara förståeligt eftersom att man på den tiden var beroende av djur som arbetskraft och självhushållningen var betydligt mer utbredd (Karl bom 1985 in Striwing, 1987). Svenska Allmänna Djurskyddsföreningen stiftades 1875. De kallas numera Svenska Djurskyddsföreningen och på deras hemsida står att läsa att målsättningen då var att förbättra djurtransporter, arbetshästens situation och förbjuda kupering av öron och svansar på hundar samt problematiken runt hemlösa hundar (Svenska djurskyddsföreningens hemsida, 24 november 2007). Ett kuperingsförbud trädde i kraft 1988 och vårt bruk av arbetshästar har ändrats, men djurtransporter och omplacering av hundar är ämnen som är aktuella än idag (Djurskyddslagen 1988:534).

Föregångaren till dagens djurskyddslag skrevs 1944 och den innefattade bestämmelser om försöksdjur, skötsel, vanvård samt omhändertagande av djur. Kungliga Majestätens Kungörelse om omhändertagande av djur kom 1968 och den stödde sig på den gamla djurskyddslagen men utvecklade delen om hur omhändertagande skall gå till (Persson, 2005).

I Helena Striwings bok *Djurplågeri – En studie i lagstiftning och rättsfall* kan man läsa om Straffstadgandets utveckling 1858-1973 där lagarna ständigt skärps. Följande är ett utdrag där ur:

1858:

Visar någon i behandling af egen eller andras kreatur uppenbar grymhet; straffes med böter från fem till och med etthundra Riksdaler Riksmünt.

1891:

Visar någon i behandling af egen eller andras kreatur uppenbar grymhet; straffes med böter. (max 500 kr)

1901:

Visar någon i behandling af egen eller andras kreatur uppenbar grymhet; straffes med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårade; må till fängelse i högst sex månader dömas.

1908:

Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet; straffes med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårade; må till fängelse i högst sex månader dömas.

1921-07-21:

Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna synnerligen försvårade; må till fängelse i högst sex månader dömas.

1945:

Den som, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes utsätter djur för otillbörligt lidande dömes för djurplågeri till böter eller fängelse.

1965:

Om någon genom misshandel, överansträngning eller annorledes utsätter djur för otillbörligt lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.

1966-07-01:

Om någon genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.

1973:

Om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.

Lagarna som reglerar omhändertagande av djur

Djurskyddslagen

Djurskyddslagen (1988:534) är stiftad av riksdagen och antogs 1988. Lagen sätter de ramar inom vilka djurskyddsarbetet i Sverige skall bedrivas. I paragraferna 30 § - 35 § i djurskyddslagen (1988:534) står de lagar som reglerar omhändertagande av djur.

Djurskyddsförordningen

Djurskyddsförordningen (1988:539) skrivs av regeringen med stöd i djurskyddslagen (1988:534). I djurskyddsförordningen (1988:539) finns mer preciserade bestämmelser angående djurskydd. I förordningen står också vilken myndighet som har rätt att skriva föreskrifter för djurskyddsområdet.

Djurskyddsföreskrifter

Jordbruksverket är den myndighet som skriver djurskyddsföreskrifter baserade på djurskyddslagen (1988:534) och djurskyddsförordningen (1988:539).

Allmänna råd

Jordbruksverket utfärdar de allmänna råden.

Statistik över omhändertagande

Tabell 1. Sammanställning av antal omhändertagande av den lokala kontrollen 2000-2006 hämtad från Jordbruksverkets hemsida (www.sjv.se, 28 november, 2007)

Statistikpost	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Antal omhändertaganden	86	130	121	164	161	211	237
Svarsfrekvens	92 %	93 %	97 %	98 %	98 %	98 %	93,4%

Tabell 2. Sammanställning av länsstyrelsernas beslut om omhändertaganden 2000-2006 hämtad från Jordbruksverkets hemsida (www.sjv.se, 28 november, 2007)

Statistikpost	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Fastställande av och beslut om omhändertagande av djur	164	211	176	209	248	316	336
Svarsfrekvens	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Att statistiken från länsstyrelserna och kommunerna inte stämmer överens beror på att de siffror som står under länsstyrelserna innefattar förutom kommunernas omhändertaganden även de omhändertaganden som gjorts direkt av länsstyrelserna eller av polismyndigheten. (B. Larsson, personlig kommunikation, 24 november 2007)

Hur tas ett beslut om omhändertagande?

Djurskyddsinspektörens bedömning

Den operativa djurskyddskontrollen utövas i huvudsak av kommunerna. Det innebär den kontroll som riktar sig direkt mot dem som har djur eller ansvarar för djur i någon form. Enligt djurskyddslagen ska kommunernas kontroll utövas av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgiften inom miljö- och hälsoskyddsområdet (DS 2007:33). Djurskyddslagen och de EG- rättsliga bestämmelserna innehåller ett antal specificerade krav på den offentliga kontrollen som måste följas, dock har kommunerna frihet i själva utförandet vilket tas upp i nästa stycke (DS 2007:33).

I Sverige finns 290 kommuner som tillsammans med 21 länsstyrelser har ansvar för djurskyddskontrollen. Vissa kommuner har gått samman med att utföra kontroll. Kommunerna är självstyrande enligt den svenska grundlagen, det betyder att de själva bestämmer t ex vilka frågor inom kommunen som skall prioriteras och hur resurser ska tilldelas djurskyddskontrollen (DS 2007:33).

Nedan följer ett exempel på hur en djurskyddsinspektörs arbete kan se ut i samband med ett omhändertagande.

Inspektören i fråga har arbetat sedan 3 år tillbaka i kommunen och har en heltidstjänst, i hans tjänst arbetar han som bl. a djurskyddsinspektör 40 %, med en livsmedelsingenjörsutbildning i grunden. Han arbetar ensam som djurskyddsinspektör och har ansvar för ett cirka 150-tal olika platser som skall ha rutinmässig kontroll eller kontroll efter anmälan då misstanke finns om att djur far illa eller att djurhållningen sköts undermåligt. Den rutinmässiga tillsynen sker i första hand på djurhållande lantbruk och hos hästhållare men även på ridskolor, zoologiska affärer och hos andra kända djurhållare. Även projektinriktad tillsyn som t ex att inspektera alla hönsbesättningar i kommunen ska också utföras. Kontroll av tvärvillkoren ligger också på inspektörens bord, han inspekterar och kontrollerar så att t ex en lantbrukare sköter sitt jordbruk och djurhållningen på lantbruket så att han kan få godkänt för sitt gårdsstöd. Inspektören gör själv verksamhetsplaneringen och presenterar för nämnden som sedan fastställer den (T. Reimers, personlig kommunikation, 27 november 2007).

Rutinen på ett kontrollbesök kan variera väldigt mellan olika tillsynsobjekt. Är kontrollbesöket planerat innan görs inspektionen i detalj och alla delar ska väl dokumenteras. Helst ser han då att inspektionen blir oanmäld då brister lättast ses. Nackdelen med detta är ofta att den ansvarige djurhållaren inte är på plats eller ger tillstånd till kontrollbesöket. Kontrollen blir då inte komplett och onödig tid går till spillo. Därför tvingas han ofta ringa dagen innan och meddela kontrollbesöket. Om inspektören åker ut oanmäld och djurhållaren då inte ger tillträde på fastigheten ifrågasätts orsak till nekandet. Om stark misstanke finns kan handräddning av polis vara lämplig. Inspektören får inte gå in utan tillstånd eller med polishandräddning. Detta bidrar till att brister inte alltid kan upptäckas i tid. Dessa planerade kontrollbesök kräver att man förbereder sig och läser in sig på området i förväg, att tillsynen planeras väl. Det måste finnas ett syfte och en plan. Tätheten mellan kontroller på lantbruk sker vart 3:e år och likaså för hästgårdar. När det gäller djurhållning med tillstånd som t ex ridskola sker dessa vartannat år. Vid en rutinkontroll tillägger inspektören också att det inte är säkert att alla djur på fastigheten inspekteras. Finns flera olika djurslag kan ett väljas ut för inspektionen. Ett skäl kan vara att det finns djur i alltför stort antal och inspektionen då blir

för omfattande. Inkommer däremot en anmälan så sker först en bedömning av den. Med vetskap om djurhållningen i kommunen vet inspektören snart om anmälan är befogad eller inte. Det kan röra sig om personer som inte har kunskap om djur och tror att t ex en grupp djur står och fryser och behöver komma in på stall över vinterhalvåret, medan de egentligen själva valt att gå ut från sin lösdrift. Många människor förmänskligar djuren och tror att de skulle må mycket bättre inomhus vilket inspektören anser inte alls stämmer överens med verkligheten. Om anmälan verkar befogad eller ligger på gränsen sker en omedelbar kontroll. Då tittar man endast på det anmälan gäller. Gäller det t ex kor på sommarbete besöks endast den plats som djuren befinner sig på och inte gården de hör till. Var det däremot länge sedan en fullständig kontroll gjordes på stället i fråga kan ett beslut om fullständig kontroll tas. När kontrollbesöket är akut hinner självfallet förberedelserna inte bli lika omfattande som vid ett rutinbesök.

Vid en rutininspektion tittar inspektören bland annat på följande:

Med stöd av djurskyddslagen

- Djurens hälsa och kondition
- Foder och vatten
- Utrymmet djuret hålls som t ex stallmiljö, hagar och rastgård

Tillsyn enligt miljöbalken kan ske samtidigt

- Gödselhantering, lagringskapacitet och spridningsareal
- Hantering av ensilageplast och farligt avfall
- Hantering och lagring av bekämpningsmedel
- Kontroll av om utomhuscisterner är besiktigad

Djurets beteende tar man också hänsyn till vid bedömningen, men detta beror dock på vilket fall det rör sig om. Djurens möjlighet till att bete sig naturligt regleras i 4 § djurskyddslagen. Detta tittas alltid på vid en inspektion då det är en förutsättning för god djurhållning. Det kan dock finnas djur som betar sig ”onormalt” även om möjligheten till normalt beteende finns. Det är mycket svårt i en stor besättning nötkreatur att bedöma om enstaka djur har beteendestörningar, helheten ses främst framför den enskilda individen.

Upptäcks ett onormalt beteende eller beteendestörning på något djur så förs en dialog med djurägaren om den aktuella individen. Om hela besättningen visar onormalt beteende tyder det på att något är fel och då undersöks detta närmare. Om djuren visar starkt avvikande beteende som är direkt kopplat till dålig hälsa så har det oftast en stor vikt i bedömningen. Hos våra sällskapsdjur kan det finnas orsak att helt eller delvis omhändertag utifrån ett onormalt visat beteende. Katter som betar sig apatiskt och t ex ”gör ifrån sig där de står” - dessa djurs beteende tas i stort beaktande. En aggressiv hund kan vara en risk för att vålla skada på människan. Detta vägs också naturligt in i beslutet och kan ensamt ligga till grund för ett omhändertagande.

En beteendestörning kan också vara svårt att härleda till att den framkallats just i den aktuella miljön. Störningen kan likväl härstamma från tidigare upplevelser i djurets liv och hänga kvar trots att de mår väl i det aktuella läget. Ett omhändertagande sker oftast i samband med en anmälan. Lantbrukets djur omhändertas väldigt sällan, sällskapsdjur är de vanligaste.

Inspektören åker ut på plats och tittar och är det akut eller om djurägaren är bortrest omhändertas de direkt enligt djurskyddslagen (DL) 32 §. Är det inte akut ges vanligtvis råd, eller föreläggande med eller utan vite. Inspektörens rättesnöre här är lagstiftningen, han jobbar alltid med stöd av lagen och anser att portalparagraferna i djurskyddslagen är de mest

elementära. Letande av paragrafer anser inspektören inte vara något gynnande då portalparagraferna efterföljs och helheten är god (T. Reimers, personlig kommunikation, 27 november 2007).

Om djurhållaren varit föremål för flera förelägganden meddelas länsstyrelsen, som då prövar fallet. Ett ev. omhändertagande sker då av länsstyrelsen enligt DL 31 §. I samband med detta prövas också ett eventuellt djurförbud. Oftare sker ett omhändertagande enligt DL 31 § och inspektören ser detta som ett starkare vapen för att ev. kunna driva fallet i en rättegång. Djurhållningen ska ha målet att kunna förbättras i de mindre akuta fallen. Om det ser utsiktslöst ut till möjligheten för förbättring kan 32 § användas direkt. I dessa fall är det ofta människor som är sjuka och har problem på ett eller annat sätt och deras misskötsel är inget ont uppsåt bakom. Det finns också de människor som har ont uppsåt men som tur är dominerar inte dessa (T. Reimers, personlig kommunikation, 27 november 2007).

Vart djuren tar vägen efter ett omhändertagande kan djurskyddsinspektören inte bestämma, det ligger hos polisen och länsstyrelsen avgör om beslutet ska fortsätta gälla. Däremot kan inspektören komma med idéer för t ex lämplig plats för djuret att placeras i väntan på beslut. Han känner kanske till ett närliggande lantbruk och har god kontakt med bönderna. Han tillägger också att det samarbete med LRF:s omsorgsgrupper som finns fungerar mycket bra. När ett ärende behöver stöd, t ex när det av djurskyddsskäl börjar bli tid för en äldre lantbrukare att avveckla, kan en annan instans vara behövlig. När frågan ställs om djurskyddet är väl fungerande i hans kommun blir svaret att det fungerar förhållandevis bra, men brist på resurser och tid saknas för ett optimalt djurskyddsarbete (T. Reimers, personlig kommunikation, 27 november 2007).

Djurskyddsinspektörens utbildning

Nämnden ska ha tillgång till djurskyddsutbildad personal i den omfattning som behövs för att nämnden skall fullgöra sina uppgifter på ett tillfredställande sätt. I Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:2) saknr L44 om offentlig djurskyddskontroll föreskrivs om kompetenskraven för de som utför kontrollen.

Grundutbildning

För att uppfylla kraven i artikel 6 i förordning (EG) nr 882/2004 samt 24 § andra stycket djurskyddslagen ska en person som utför offentlig kontroll vara utbildad i följande ämnesområden:

1. Djurskyddslagstiftningen
2. Olika kontrollmetoder
3. Olika djurslag och former av djurhållning
4. Risker för djurens välfärd inom olika former av djurhållning
5. Bedömning av bristande efterlevnad av djurskyddslagstiftningen
6. Rättsliga åtgärder och rättsverkningar till följd av offentlig kontroll, det vill säga relevanta delar av förvaltningsrätten, straffrätten och processrätten.

Lämplig grundutbildning är till exempel utbildning som biolog, agronom, lantmästare, miljö- och hälsoskyddsinspektör eller veterinär, med de kompletteringar som behövs.

Vidareutbildning

En kontrollmyndighet ska se till att personal som utför offentlig kontroll löpande utvecklar sitt kunnande inom de områden som anges i punkterna 1-6. Personalen ska särskilt utbilda sig på sådana typer av djurhållning som bedrivs inom det geografiska verksamhetsområdet. I Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:2) saknr L44 om offentlig djurskyddskontroll föreskrivs om kompetenskraven för de som utför kontrollen (informationen är hämtad från Jordbruksverket www.sjv.se 29 november, 2007).

I Skåne län har de flesta inspektörer en godtagbar utbildning på grundnivå som är viktigt. Fler har grundutbildning än de som saknar densamma. Grundutbildningarna som förekommer är de vanligaste, biolog, agronom, lantmästare, miljö- och hälsoskyddsinspektör. Men även att ha en god erfarenhet av djur är till stor nytta, att kontinuerligt uppdatera sig och gå fortutbildning är a och o. I vissa kommuner görs mycket bra bedömningar men det saknas kunskap att hantera det juridiska (C Kamaterou, personlig kommunikation 27 november 2007).

Länsstyrelsens arbete

Av djurskyddslagen framgår att länsstyrelserna ansvarar för vissa särskilda djurskyddsuppgifter. De ansvarar bl.a. för beslut om omhändertagande av djur och om djurförbud samt för att pröva frågor om godkännande på förhand av stall och andra utrymmen där djur hålls.

Länsstyrelsen har dessutom ett visst ansvar för att stödja och följa upp den kommunala offentliga djurskyddskontrollen och se till att den är effektiv och likvärdig inom länet (DS 2007:33).

Omhändertagande enligt 31 §

Hur omhändertagandet ser ut kan variera mellan de olika länen i Sverige, därför presenteras här kort om hur det kan se ut med ett omhändertagande enligt 31 § i olika län.

Norrbottnen

Omhändertagandebeslut enligt 31 § fattas av länsstyrelsen. När beslutet är taget kontaktas polisen muntligt och skriftligt för att verkställa omhändertagandet. Då beslut enligt 31 § tas av länsstyrelsen beror det på ärendets art och vilket underlag kommunen skickat in om länsveterinären är på plats. Beslut vart dessa djur hamnar sedan kan länsstyrelsen vid behov vara med att ta i samråd med polisen (G Wilhelmsson Alexis, personlig kommunikation, 19 november 2007).

Västra Götaland

Ett omhändertagande enligt 31 § djurskyddslagen är aktuellt om ett beslut som meddelats av kommunen enligt 26 § (förelägganden om brister i djurhållningen) inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt. Kommunen hemställer då hos länsstyrelsen att

pröva frågan om djurförbud för djurhållaren. Detta kan ta tid, flera veckor till och med månader. Många gånger kan det vara rent administrativa problem i form av svårigheter att kommunicera djurägaren alla handlingar i ärendet, samt att sedan via stämningsman få honom/henne delgiven länsstyrelsens beslut. Det är inte sällan en hotfull stämning i samband med omhändertagande och därmed ett uttalat hot mot tjänsteutövaren .

Länsstyrelsen, som beslutar om omhändertagande, har ofta fått en hemställan om djurförbudsprövning enligt 71 § DL från kommunen. Vid dessa fall gör länsstyrelsen oftast, men inte i alla ärenden, gårdsbesök för att få en möjlighet till egna bedömningar (U. Lövdal, personlig kommunikation, 20,21 november 2007).

Östergötland

Länsstyrelsen använder 31 § exempelvis om de får veta att en person har dömts för djurplågeri eller om en kommun anhåller om omhändertagande hos en person som fått upprepade förelägganden. I sådana fall gör länsstyrelsen en vanlig ärendehandläggning med kommunikation med de inblandade, övervägande av yttranden och sedan beslut. I vissa fall är omhändertagandet en följd av ett djurförbud och då är större delen av handläggningen redan gjord (B. Röken, personlig kommunikation, 22 november 2007).

Skåne

Beslut enligt 31 § är inte så vanliga och beror oftast på överträdelser av djurförbud (29 §). Då fattar länsstyrelsen, jurist och veterinär, beslutet som första instans. På länsstyrelsen i Skåne beslutar en veterinär om djuret inte har någon känd ägare. Har djuret en känd ägare beslutar en jurist efter föredragning av veterinär. Länsstyrelsen ser för det mesta inte djuren eftersom beslut enligt 31 § inte är lika vanliga som beslut enligt 32 §. Ibland ser länsstyrelsen djuren om det samtidigt sker en förbudsprövning t ex. Djurens kondition bedöms ofta av andra inblandade som djurskyddsinspektörer, poliser, djurpensionatsfolk och kliniska veterinärer (L Berg, personlig kommunikation, 22 november 2007).

Omhändertagande enligt 32 §

Även här presenteras kort om hur det kan se ut med ett omhändertagande enligt 32 § i olika län.

Östergötland

Beslut enligt 32 § fattas av kommun eller polis då det är nödvändigt med snabbt omhändertagande. I dessa fall sker ofta kommunikationen med djurägaren av länsstyrelsen innan de fattar det slutliga beslutet om att fastställa omhändertagandet. Det har hänt att länsstyrelsen upphävt beslutet, exempelvis vid sjukdom då ägaren senare kunnat ta hand om djuren igen.

Innan beslutet (både enligt 31 § och 32 §) är fattat och delgivet kan djurägaren göra sig av med djuret på valfritt sätt. Det är ibland till fördel så att djuren slipper flytta fler gånger. När beslutet är fattat och polisen är på plats är det för sent, då disponerar ägaren inte längre över djuret. Vi kan förstås besluta att djuret ska avlivas om ägaren har starka skäl för att vilja det. Dock ska polisen försöka få ut djurets värde. Inkomst (ovanligt) eller förlust förs på ägaren, dvs. denne betalar överstående kostnader och kan i enstaka fall få en intäkt. Djuren avlivas på föreskrivet sätt, antingen av veterinär eller, när det gäller stora djur, av Svensk lantbrukstjänst. Djur som säljs kan förstås vara sålda till slakt och slaktas då på slakteri (B. Röken, personlig kommunikation, 22 november 2007).

Norrbotten

I länsstyrelsens beslut deltar både en jurist (länsassessor) och länsveterinären. Dessa besöker inte alltid platsen. Ofta finns skriftliga redogörelser, fotodokumentation och veterinärintyg när länsstyrelsen ska pröva frågan. Polismyndigheten ansvarar för verkställighet av besluten. D v s ser till att djuren överläts, säljs eller avlivas när inget annat alternativ finns (I. Fältros Lundgren, personlig kommunikation, 19 november 2007).

Skåne

Oftast är det en kommun eller polisen som fattar ett beslut enligt 32 § djurskyddslagen att ett djur ska omhändertas. Polisen verkställer, oftast med hjälp av kontrakterade djurpensionat som hämtar och förvarar djuren. Ärendet kommer till länsstyrelsen. Har djuret en känd ägare kommunicerar länsstyrelsen med denne. Sedan fattar länsstyrelsen beslut om omhändertagandet ska fortsätta gälla eller inte. Ska omhändertagandet fortsätta gälla beslutar länsstyrelsen samtidigt om djuret ska avlivas eller omplaceras. Avgörande för den frågan är djurets kondition, mentalt och fysiskt (L. Berg, personlig kommunikation, 22 november 2007).

Västra Götaland

Främst är det den enskilde djurskyddsinspektören, eller miljöchefen, som har delegation från nämnden att själv ta dessa beslut. Beslutande på kommunal nivå kan således vara en djurskyddsinspektör med en utbildningsbakgrund som kan variera, men som finns reglerad i djurskyddslagen och Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (2007:2) om offentlig djurskyddskontroll (L44).

På Länsstyrelsen fastställer sedan en länsveterinär tillsammans med en länsjurist i beslut om omhändertagandet. I samband med omhändertagandet upphör rätten för djurägaren att själv få bestämma över sina djur. Djurägaren befinner sig inte i en valsituation där han/hon kan vägra lämna över sina djur till myndigheten. Vid grava fall av lidande kan djurskyddsinspektör tillkalla polis eller veterinär och besluta om avlivning på plats. I samband med underställandet av beslutet till länsstyrelsen övergår även bestämmanderätten över djuren till länsstyrelsen (U. Lövdal personlig kommunikation, 20, 21 november 2007).

Lagförslaget DS 2007:33

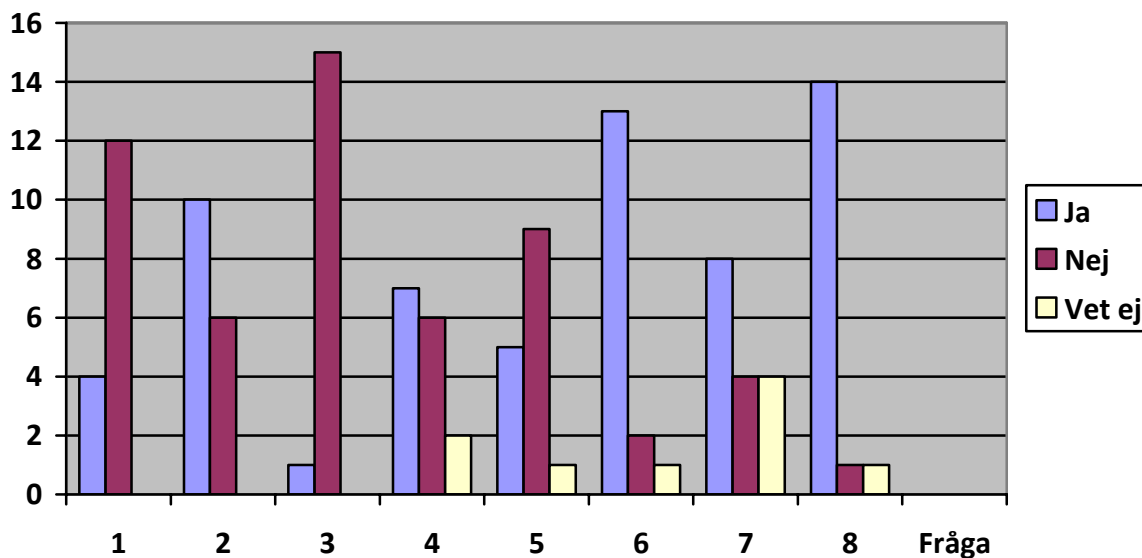
I det nya lagförslaget som lades fram 27 september 2007 av jordbruksdepartementet står det i sammanfattningen:

Mot bakgrund av vissa återkommande brister i den offentliga djurskyddskontrollen – bl.a. i likvärdigheten och möjligheten att garantera att gemenskapens bestämmelser om offentlig kontroll efterlevs – finns ett behov av att bättre kunna styra, samordna och följa upp den offentliga djurskyddskontrollen. I promemorian föreslås därför att kommunernas ansvar för den offentliga kontrollen av djurskydd samt kommunernas ansvar för att pröva tillstånd till yrkesmässig verksamhet med bl.a. sällskapsdjur ska flyttas över till länsstyrelserna. Överflyttningen innebär att kommunernas ansvar för djurskyddsarbetet kommer att upphöra. I promemorian föreslås också att kommunernas ansvar för kontrollen av livsmedel och foder i primärproduktionen ska föras över från kommunerna till länsstyrelserna. (DS 2007:33)

Med detta lagförslag som grund samt med vårt syfte med arbetet, nämligen att få en inblick i omhändertagandearbetet i Sverige ställdes ett antal ja och nej frågor till alla Sveriges länsstyrelser. 16 av 21 län är representerade. Samtliga som ombetts svara arbetar som länsveterinärer. När inget klart ja eller nej svar angetts hamnar svaret under vet ej.

Representerade län: k, w, z, f, h, g, bd, m, ab, d, c, s, y, o, t, e.

1. Ser ni brister i det regionala arbetet i samband med djurskydd/omhändertagande arbetet?
2. Ser ni brister på den kommunala nivån i samband med djurskydd/omhändertagande arbetet?
3. Har man på kommunal nivå i ert län tillräckligt med resurser för ett fullgott djurskyddsarbete?
4. Har man på regional nivå i ert län tillräckligt med resurser för ett fullgott djurskyddsarbete?
5. Har man på kommunal nivå i ert län tillräckligt med utbildning?
6. Har man på regional nivå i ert län tillräckligt med utbildning?
7. Om tätare kontroller gjordes tror ni fler djur skulle behöva omhändertas då?
8. Tror ni det nya lagförslaget Ds 2007:33 är ett steg i rätt riktning för en bättre välfärd för djuren i Sverige?

Hur genomförs ett omhändertagande?

Polismyndigheten

Polisen har inga särskilda rutiner när det gäller omhändertagande av vanvårdade djur. I första läget brukar de få en begäran om handräckning från t ex en djurskyddsinspektör, som skall göra tillsyn eller omhändertagande av djur, efter konstaterad vanvård (M. Tagesson, personlig kommunikation 30 november 2007). Ibland får polismyndigheten in en anmälan om djurplågeri och då kontaktas länsveterinären som får göra en bedömning av djurens kondition (P. Åstbom, personlig kommunikation 23 november 2007). Polismyndigheten kontaktar en entreprenör som hämtar djuret och tar det till en uppställningsplats (J. Wäring, M. Tagesson, personlig kommunikation 26 november 2007/30 november 2007). Är djuren i ett sådant tillstånd att de kan omplaceras eller säljas gör man det i samråd med länsveterinär och länsstyrelse, och då är det polismyndigheten som ordnar detta. Är djuren i dålig kondition avlivas dessa efter beslut av länsveterinären (P. Åstbom, personlig kommunikation 23 november 2007). Då kontaktar polismyndigheten uppställningsplatsen som sedan ser till att

djuret blir avlivat av t ex en distriktsveterinär (J. Wäring, personlig kommunikation 26 november 2007). I vissa fall kan djurägaren få tillbaka djuren om han/hon har sört för att de brister som funnits har åtgärdats (M. Tagesson, personlig kommunikation 30 november 2007).

Man kan göra två olika sorters omhändertaganden, dels ett omedelbart omhändertagande och sedan ett ”vanligt” omhändertagande. Vid ett omedelbart omhändertagande är det Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) eller djurskyddsinspektör (om denne har delegation) som konstaterar att förutsättningar för ett omedelbart omhändertagande enligt 32 § föreligger. Då omhändertar polisen djuret och skickar det till en uppställningsplats. Sedan ska beslutet underställas länsstyrelsen som i efterhand fattar ett beslut om t ex Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut ska fortsätta att gälla (T. Åkerlund, M. Tagesson, personlig kommunikation 28 november 2007/30 november 2007). Men vid ett ”vanligt” omhändertagande enligt 31 § DL så kontaktas länsstyrelsen först som fattar ett beslut om man ska omhänderta djuret och omplacera det. Då kontaktar länsstyrelsen polismyndigheten som sedan får verkställa omhändertagandet och skickar djuren till en uppställningsplats.

Polisen kan själv besluta om att ett djur ska omhändertas omedelbart om de kommer till ett djur där ägaren t ex ska in på sjukhus eller avtjäna straff och det inte finns någon som kan ta hand om djuret. Är det inte fråga om ett omedelbart omhändertagande så kan polispatrullen upprätta en handling som sedan tillställs kommunen som då får åka till platsen och göra en ny bedömning (J. Wäring, personlig kommunikation 26 november 2007)

Chipmärkta katter och hundar, vars märkning är aktiverad (d v s att ägaren har betalat in årskostnaden för märkningen), finns registrerade hos polisen i ett speciellt register. Får man in ett djur med aktiverad märkning lämnas det till ett djurhem. Polisen betalar inackorderingen fram till dess att djurets ägare hämtar det. Sedan får ägaren återbetala den kostnad som polismyndigheten haft för djuret. Får man inte tag på någon ägare så tas ett beslut om katten eller hunden ska avlivas eller om någon privatperson frivilligt tar hand om det (P. Åstbom, personlig kommunikation 23 november 2007). Men då gör man ett beteendetest för att se till så att katten eller hunden inte bär på någon psykisk stress mm (L. Engblom, personlig kommunikation 23 november 2007).

Vad sker med djuren?

Lantbruksdjur (nöt, svin och fjäderfä)

Det omhändertagna lantbruksdjuret

Omhändertagande av lantbruksdjur sker relativt sällan. I Stockholms län är det ovanligt med omhändertaganden av nötkreatur och mycket ovanligt med omhändertaganden av fjäderfä. På elva år har man bara omhändertagit en ensam höna som gick omkring på en stor väg (M. Jackert Jernberger, personlig kommunikation, 15 november 2007). Att hela besättningar tas omhand är också ganska ovanligt, i alla fall i Östergötlands län. Det handlar i så fall om någon besättning per år (B. Röken, personlig kommunikation 14 november 2007). Inte heller i Västra Götalands län är det vanligt med omhändertagande av hela besättningar av lantbruksdjur, speciellt inte fjäderfä. Då rör det sig alltid om mindre flockar (J. Lindahl, personlig kommunikation, 15 november 2007). I Blekinge län verkar det vara något vanligare,

där skedde två omhändertaganden av hela besättningar nötkreatur under förra året, 2006 och två har redan tagits omhand under 2007 (F. Holm, personlig kommunikation 15 november 2007). Gävleborgs län har under de senaste två åren inte haft något omhändertagande av hela besättningar alls (M. Lönn, personlig kommunikation, 16 november 2007). I Dalarnas län har man ungefär ett omhändertagande av hela besättningar per år (O. Rydell, personlig kommunikation, 19 november 2007), desamma gäller Hallands län (D. Hultefors, personlig kommunikation 19 november 2007). I Jönköpings län är siffran 1-3 per år (M. L. Sjöberg, personlig kommunikation, 21 november 2007).

Omhändertagande

Det verkar inte finnas någon generell lösning på hur ett omhändertagande av lantbruksdjur genomförs praktiskt, utan det anpassas efter situationen och vilken djurart det handlar om (L. Hedberg, personlig kommunikation, 15 november 2007). Det är polisen som ansvarar för det praktiska (Riksrevisionen, 2003). Sker omhändertagandet då länsstyrelsen tagit ett beslut med stöd i 31 § i djurskyddslagen genomgår djuren en besiktning av veterinär och sedan transporteras de till en uppställningsplats som polisen har ordnat för dem, sköts på plats av en djurkunnig person eller avlivas (O. Rydell, F. Holm, J. Ölvestad, personlig kommunikation, 19 november 2007/14 november 2007/15 november 2007). Ett omedelbart omhändertagande enligt 32 § djurskyddslagen tas mot bakgrund av att djuren lider och då är de många gånger i dåligt skick (M. Jackert Jernberger, personlig kommunikation, 15 november 2007). Problem vid omhändertagandet kan uppstå av många olika anledningar, av både rent praktiska och regelmässiga skäl. Djuren kan vara sjuka, svårhanterade, aggressiva eller rymningsbenägna, men man måste också ta hänsyn till regler som rör t.ex. vila, utfodring och transporter av dräktiga individer (J. Ölvestad, personlig kommunikation 15 november 2007). Ägarna till djuren som skall omhändertas kan också försöka motverka beslutet genom att t.ex. försöka gömma djuren (L. Grant personlig kommunikation, 15 november 2007). Nötkreatur som saknar öronbrickor får inte lämna produktionsplatsen och måste då i sämsta fall avlivas och destrueras (T. Åkerlund, personlig kommunikation, 28 november 2007).

I väntan på länsstyrelsens beslut

Ett ständigt återkommande problem vid omhändertagande är att hitta pensionat för djuren i väntan på beslut från länsstyrelsen. Det är svårt att hitta uppställningsplatser, speciellt om det är en stor besättning omhändertagandet gäller (J. Ölvestad, personlig kommunikation 15 november 2007). I vissa län finns dock ett väl utvecklat arbete för att underlätta omhändertaganden. I Gävleborgs län finns t.ex. speciella djurskyddspoliser som har alla nödvändiga kontakter och som snabbt kan hitta uppställning åt djuren (L. Olsson, personlig kommunikation 16 november 2007). I sällsynta situationer skickas djuren direkt till slakt. Då kan det t.ex. handla om fall där djuren inte är friförklarade från vissa sjukdomar (O. Rydell, personlig kommunikation, 19 november 2007). En sådan sjukdom är BVD (T. Åkerlund, personlig kommunikation, 28 november 2007). BVD står för Bovine Viral Diarrhoea och är en mycket smittsam sjukdom (S. Kuhne et al. 2005).

Enstaka till ett fåtal djur är relativt enkelt att flytta till en annan besättning, fler djur ger större problem (F. Holm, personlig kommunikation 15 november 2007). Livdjursförmedlare kan också anlitas (J. Lindahl, personlig kommunikation, 15 november 2007).

I samband med omhändertagande av ett stort antal djur i en besättning brukar djuren inte flyttas, utan polismyndigheten sköter djuren genom en anlita djurkunnig person istället (F.

Holm, personlig kommunikation 15 november 2007). Det kan vara t ex avbytare eller en granne (L. Olsson, M. Jackert Jernberger, personlig kommunikation 16 november 2007/14 november 2007). I Blekinge vänder sig polisen nästan alltid till farmartjänst eller LRF, eftersom de vet vilka bönder som kan ta emot djur och som behandlar dem korrekt (H. Jufors, personlig kommunikation, 19 november 2007). Animalieproducerande djur går i de flesta fall direkt till slakt efter omhändertagandet, kanske lite tidigare än planerat men det är oftare en mer praktisk lösning än att omplacera djuren den sista tillväxttiden. Mjölkkor i gott skick kan naturligtvis omplaceras men det är sällan så att omhändertagna djur är i så gott skick att det är möjligt (J. Lindahl, personlig kommunikation, 15 november 2007). Just nötkreatur och fjäderfä är svårare än andra djur att flytta eftersom de ofta har en okänd hälsostatus. På grund av smittorisken vägrar andra nötkreaturshållare och fjäderfäägare ofta att ta emot dem (F. Holm, J. Lindahl, personlig kommunikation 15 november 2007). Speciellt fjäderfä är svåra att omplacera p g a EU-restriktioner (H. Jufors, personlig kommunikation, 19 november 2007). Vidare kan det finnas tomma stallar där de omhändertagna djuren kunde placerats, men de är oftast inte funktionsdugliga, t ex kan ventilationen ha kopplats ur (F. Holm, personlig kommunikation 15 november 2007). Då bönderna inte planerat för extra djur, har de ibland för lite foder för att kunna ta hand om omhändertagna djur, speciellt då om det är en hel besättning som skall flyttas och tas om hand (H. Jufors, personlig kommunikation, 19 november 2007). Ett annat problem, speciellt vid omhändertagande av stora besättningar nötkreatur där polisen inte tar hjälp från externt håll, är att de saknar den kunskap som krävs för ombesörjandet (L. Hedberg, personlig kommunikation, 15 november 2007). Kostnaden för mer omfattande omhändertaganden kan bli stora, transportkostnader, kostnader för foder, uppställning osv innan djuren blir sålda gör att det i slutändan kan uppgå till stora summor. (H. Forssblad, personlig kommunikation 19 december 2007)

Beslut samt verkställande

Under tiden det tar för länsstyrelsen att fatta ett beslut om vad som skall hända med djuren får de stå kvar där de placerades efter omhändertagandet. Om de ska säljas eller avlivas beror på lämplighet ur djurskyddssynpunkt (djurets skick, bedömd möjlighet att anpassa sig osv.), efterfrågan på djuret samt värdet (hos produktionsdjur) (B. Röken, personlig kommunikation 14 november 2007). Aggressiva, förvildade, ålderssvaga eller sjuka djur brukar inte omplaceras (J. Lindahl, personlig kommunikation, 15 november 2007). Ska de säljas kan de t.ex. avmaskas eller ges klöv/hovvård och liknande för att vara i gott skick när de överlåts (B. Röken, personlig kommunikation 14 november 2007).

Hästar

Den omhändertagna hästen

Omhändertaganden av häst grundar sig nästan undantagslöst på att hästarna har varit utsatta för vanvård eller djurplågeri, eller att ägaren är belagd med så kallat djurförbud (H. Forssblad, personlig kommunikation, 19 december 2007). Stort antal hästar som omhändertas på samma gång är ovanligt, men i Östergötlands län skedde 2005 ett omhändertagande av 45 hästar (B. Röken, personlig kommunikation 14 november 2007). Någon eller några få är vanligare. I Mora/Orsa kommun har t.ex. tre hästar omhändertagits på två år, men inte samtidigt (A. Persson, personlig kommunikation, 15 november 2007).

Omhändertagande

Efter att beslutet om omhändertagande enligt 31 § tagits genomgår hästen/hästarna en besiktning av veterinär för att man skall bedöma dess/deras skick samt värde. Om de befins tillräckligt friska transporteras de till den uppställningsplats som polisen har ordnat för dem (J. Ölvestad, personlig kommunikation 15 november 2007). Ibland händer det att hästarna som omhändertas är i så pass dåligt skick att de måste avlivas med en gång (L. Olsson, personlig kommunikation 16 november 2007). I ett omedelbart omhändertagande enligt 32 § i djurskyddslagen omhändertas djuren direkt utan väntan på beslut ifrån länsstyrelsen.

I väntan på länsstyrelsens beslut

Hästar som omhändertas stallas vanligen upp hos lämplig fodervärd (L. Hedberg, personlig kommunikation, 15 november 2007), ofta en lantbrukare (J. Ölvestad, personlig kommunikation, 15 november 2007) eller så anlitas någon som kan sköta hästen på den ursprungliga platsen, hemmastallet. Det beror bl.a. på risken om den tidigare ägaren kan förväntas ta sig rätt att förfoga över hästen igen (L. Grant personlig kommunikation, 15 november 2007). Det kan vara svårt att hitta uppställare eftersom ägaren till hästen ofta inte vill acceptera myndighetens beslut och vill veta vart deras djur har tagit vägen. Detta kan då kännas obehagligt för den som tar emot ett omhändertaget djur (P. Molin, personlig kommunikation 21 november 2007). Ibland anlitas också intresseorganisationer som Svenska Hästars Värn för att ta hand om de omhändertagna hästarna (R. Lofenhamn, personlig kommunikation, 25 oktober 2007).

Beslut samt verkställande

Länsstyrelsen beslutar i de flesta fall att djuren ska säljas eller överlåtas på annat sätt och hur lång tid polisen har på sig för att verkställa deras beslut (L. Olsson, personlig kommunikation 16 november 2007). I väntan på deras beslut får hästen stå kvar hos fodervärden respektive i hemmastallet skött av den av polisen utvalda skötaren. Om polisen inte lyckas, och det inte finns någon efterfrågan efter att djuret har utannonserats i tidningen eller andra säljförsök gjorts, återstår ingen annan lösning än att låta avliva eller slakta djuret (F. Holm, personlig kommunikation 15 november 2007). Finns inget hästpass är slakt ej möjlig, då avlivas djuret istället (T. Åkerlund, personlig kommunikation, 28 november 2007). Vissa hästar kan dock omplaceras och få ett normalt hästliv igen (R. Lofenhamn, personlig kommunikation, 25 oktober 2007). Men för dessa hästar är det mycket viktigt att man jobbar med positiv istället för negativ förstärkning för att få dem att samarbeta i träning (Lesley Innes et al. 2007).

Hundar och katter

Den omhändertagna hunden och katten

Omhändertaganden av hundar och katter med stöd av djurskyddslagen är den överlägset största gruppen. Där hamnar vanvårdade djur men också hittehundar som inte har kunnat sammanföras med sin ägare och av den anledningen betraktas som övergivna. Detta är hundar av alla raser, storlekar och typer. Omhändertaganden med stöd av lagen om tillsyn över hundar och katter är mycket få, Polismyndigheten i Skåne omhändertar endast 2-3 hundar per år. Det handlar också om olika raser men oftast stora och i en storstad som t.ex. Malmö, är det vanligast att man omhändertar hundar av typ Pitbull (L. Grant, personlig kommunikation 22 november 2007). Hundstallet i Åkeshov får in hundar från hela Stockholms läns polismyndighet och genomsnittshunden hos dem är en stor svart unghund av hankön, ofta okastrerad. Det är ofta en blandras som innehåller en eller flera av våra något större brukshundar såsom schäfer, dobermann och rottweiler (P. Fridensköld, personlig kommunikation 29 november 2007).

Hundar som mottagits	2005	2004	2003	2002
Inlämnade av polisen	253	168	233	266
Inlämnade av allmänheten	63	67	30	42
Omplacerade	79	103	89	136
Avlivade	6	6	7	12
Antal vård dygn	6436	5938	6504	7046

Statistik från Hundstallet, Åkeshov, Stockholms län

Omhändertagande

Omhändertagandet av hundar och katter görs av polisen efter det att länsstyrelsen, kommunen eller polismyndigheten själva tagit ett beslut i frågan med stöd av djurskyddslagen – då djuret är övergivet eller på annat sätt utsatts för lidande - eller lagen om tillsyn över hundar och katter – då ägaren brustit i sin tillsyn över framför allt sin hund och hunden visat sig vara bitisk (L. Grant, personlig kommunikation, 22 november 2007). Dessa djur hamnar på sedan tidigare bestämda hund- och kattpensionat samt till kontrakterade privatpersoner (K. Andersson, personlig kommunikation, 26 november 2007). De omhändertagna katterna och hundarna blir antingen upphämtade på plats av polisen som i vissa distrikt har möjlighet att förvara djuren en kortare tid på stationen eller som levererar dem till pensionatet eller privatpersonen som de har avtal med, annars kommer personal från pensionatet och hjälper till vid omhändertagandet (K. Andersson, personlig kommunikation, 26 november 2007).

I väntan på länsstyrelsens beslut

Personalen som jobbar på pensionaten har stor hunderfarenhet och väl utvecklad kunskap i ”att läsa hund” (P. Fridensköld, personlig kommunikation, 29 november 2007). En del skötare är även utbildade instruktörer och på exempelvis Spekeröds Hundcenter och Hundpensionat får personalen regelbunden fortbildning av en hundkonsulent (C. Augustsson, personlig kommunikation, 2007). Utvärdering av djuren sker av personalen (C. Augustsson, personlig kommunikation, 22 november 2007) och veterinär (L. Grant, personlig kommunikation, 22 november 2007). Målet med en utvärdering är att bedöma hundens temperament och var hundens gränser går innan den börjar visa aggressiva beteenden (K.S. Bollen och J. Horowitz 2007). På hundstallet har alla hundar individuella program som de utvärderar hundarna efter vilka de använder sig av när de arbetar med hundarna och eventuella problembeteenden. De testar om de får hantera hundarna till exempel torka tassar, öron och om de vaktar saker och föda. Personalen undersöker även hur hundarna fungerar med andra hundar och människor. Den sammanställda informationen ger en ganska bra bild av hur hunden är mentalt och vad det kommer att krävas av en framtida ägare (P. Fridensköld, personlig kommunikation, 29 november 2007). I vissa fall tar polismyndigheten beslut om att en hund skall utredas av, en av polisen, utbildad besiktningsman. Ofta gäller det hundar med mentala brister, ofta aggressiva sådana, och det är i samspel med Polisens Hundförargrupp som denna utvärdering sker. När utredningarna handlar om hundar som visat sig vara farliga mot människor försöker man i möjligast mån efterlikna situationen där det aggressiva beteendet uppträtt. För att få utföra dessa tester krävs en lång utbildning. Först och främst måste man vara utbildad hundförare inom polisen vilket innebär sju veckors grundutbildning. När man sedan arbetat som hundförare i några år och visat lämplighet kan hundföraren få ytterligare sju veckors utbildning till att bli instruktör för polishundförare. Efter ytterligare ett antal års erfarenhet och visad lämplighet kan personen därefter genomgå en särskild utbildning under en vecka för att bli besiktningsman. För att få behålla sitt förordnande som besiktningsman måste hundföraren genomgå vidareutveckling var tredje år, med godkänt resultat (P. Karlsson, personlig kommunikation, 26 november 2007).

I de fall avlivning är aktuellt efter ett omhändertagande med stöd av lagen om tillsyn över hundar och katter tas det beslutet av polismästare i samråd med veterinär (L. Grant, personlig kommunikation, 22 november 2007 samt L. Engblom, personlig kommunikation, 23 november 2007). När omhändertagandet istället stödjer sig på djurskyddslagen är det länsstyrelsen som beslutar om eventuell avlivning.

Beslut samt verkställande

Det varierar hur lång tid varje djur spenderar på pensionaten och vilka som handhar den eventuella omplaceringen. I vissa fall omplaceras polisen direkt och då görs en lämplighetsbedömning av den nya ägaren utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet (L. Grant, personlig kommunikation, 22 november 2007). När det gäller katter och hundar som sprungit bort och lämnas in av polisen, förfogar de över djuret efter sex dagar och först då tas ett beslut angående omplacering eller eventuell avlivning. Vid omhändertagande med stöd av djurskyddslagen är det en längre rättsprocess som länsstyrelsen handlägger. Med beslut och möjlighet till överklagan kan det ta upp till en månad och i vissa fall mer innan det blir klart om djuret kan omplaceras eller ej (C. Augustsson, personlig kommunikation, 22 november 2007).

Exotiska djur

När det handlar om omhändertagandet om exotiska djur som omfattas av CITES sker förvaringen i av Jordbruksverket godkänt s.k. rescuecenter. De rescuecenter som finns är Skansen-Akvariet och Malmö Museer/Akvariet. De har kunskap och beredskap samt vissa utrymmen för att ta emot levande djur som smugglats in eller ut ur landet eller hålls i brott mot CITES-lagstiftning. När det handlar om beslagtagna/omhändertagna djur som inte omfattas av CITES är det den beslutande myndigheten som ansvarar för deras förvaring (M. Diemer, personlig kommunikation, 23 november 2007).

I Rikspolisstyrelsens rapport från 2002 står att läsa att den internationella årliga omsättningen inom illegal handel av utrotningshotade djur och växter hade passerat femtio miljarder SEK.

Det är främst reptiler som utgör den största gruppen inom handeln av illegala arter både inom landet och i samband med import. Vid tillslag där ormar är förekommande skall expertis finnas tillgänglig för att kunna artbestämma djuren och konstatera om det är en giftig eller farlig art.

Vid omhändertagandet av ödlor måste även här expertis tillkallas, detta för att finns en del arter som är tillåtna i handel och vissa andra som är utrotningshotade och således förbjudna.

Illegal import och handel med sköldpaddor är vanligt förekommande. Det är inte tillåtet med landskölpaddor i handel om man inte har ett särskilt tillstånd.

Krokodiler säljs ofta när de är ca tjugo centimeter och under gynnsamma förhållanden kan de ha en tillväxningshastighet på trettio centimeter om året. Det är flera olika arter av krokodiler som förekommer på den illegala handeln.

I samma rapport finns uppgifter om att priset på en del tropiska fågelarter ibland kan uppgå till ca 100 000 SEK för en levande fågel. Omhändertagna eller beslagtagna fåglar skall föras till antingen ett rescuecenter eller en annan plats som Jordbruksverket anvisat.

Hur påverkas djuren om de inte får utföra sina naturliga beteenden?

Djurens beteende påverkas av om de utsätts för vanvård, t.ex. om det inskränker deras möjligheter till att utföra sina naturliga beteenden. Förutom de beteenden som är direkt relaterade till och uppkommer av hunger, törst, smärta och rädsla kan också vissa beteendestörningar och onormala beteenden uppkomma, t.ex. stereotypier orsakade av en alldeles för stimulansfattig miljö.

Beteendestörningar hos nötkreatur

Nötkreatur kan också utveckla störningar i beteendet om de inte får möjlighet att utföra sina naturliga beteenden.

Kor som står bundna utan tillgång till foder, utvecklar ofta beteenden som ger ett stort och onormalt intryck. Vanligt är att dessa beteenden utgår från munnen, t ex genom att de börjar slicka och tugga. Dessa beteenden uppkommer också om deras ättid är för kort (för lite foder) (Lindström et al. 2000).

En annan miljöfaktor som kan hämma djurets möjlighet till naturligt beteende är för dåligt med plats. I en studie gjord av bl. a, Loretz Gyax, visar man på att det finns risk för att djuren råkar trampa på varandra och att deras liggbeteende påverkas negativt om de får för litet utrymme (Gyax et al. 2007).

Kor i allmänhet klarar vintern bra. Är de däremot i dålig kondition från början kan speciellt tunnare kor få problem om temperaturen sjunker långt ner på minusskalan. Ett beteende de visar upp då är att de försöker ligga så att så liten yta av deras kropp som möjligt utsätts för väder och vind. Då måste de få tillgång till en skyddad plats (Cassandra et al. 2007).

En form av onormalt beteende är då de sakta öppnar och stänger munnen samtidigt som de konstant tittar uppåt (Shusuke et al. 1994). Är de utsatta för smärta eller stress visar de ofta detta genom att råma (Grandin, 2001).

De kan t.ex. börja utföra en rullande rörelse med tungan, tungrullning. Detta beteende kan de upprepa i flera timmar (Jensen, 2003). Ibland kan de också svälja delar av tungan (Frasier, 1980). Detta beteende kan uppkomma som ett resultat av för lite grovfoder. Då ökar också förekomsten av bitande och slickande hos nötkreaturen (Tuyttens, 2005).

Ett annat beteende som är onormalt för kor är att de kan börja luta sig mot inredning. De trycker då nos eller hela huvudet mot föremålet och står orörliga så. Detta beteende är vanligare hos kor som står uppbundna än hos de lösgående (Krohn, 1994).

Beteendestörningar hos svin

Vanliga orsaker till omhändertagande av lantbruksdjur var enligt svaren från länsveterinärer och djurskyddsinspektörer i Sverige en smutsig miljö, dåligt med foder och vatten. Förutom de rent fysiska problemen det orsakar (ex. hunger, törst och sjukdomar) kan även svinens beteende påverkas av den bristande omsorgen. Om de dessutom vistas i ett för trångt utrymme, har dåligt med strö och behandlas illa av skötaren är risken för beteendeproblem än större.

Hos svin som är hungriga ökar det aggressiva beteendet. Det gör det också om födoutgången är oregelbunden eller uteblir vid tillfällena då de är vana att få mat (Houpt, 1991).

Om svin får för dålig tillgång till halm eller annat strömaterial kan de utveckla beteendestörningar som hör samman med deras motivation att utföra fodosöksbeteende. Dessa kan visa sig som t.ex. rörtuggning (upprepat tuggande på rör) eller tomtuggning (i luften).

Tomtuggning kan ibland vara så kraftigt att saliven börjar skumma (Jensen, 2006). Det är snarare frustrationen för att inte kunna utföra födosöksbeteende än understimulering som orsakar störningarna i beteende (Rushen, 1985).

En annan effekt av för lite foder är överdrivet drickande. Det tros bero på att svinet inte får någon mättnadskänsla och att födosöksbeteendet då går över i drickande för att fylla magen (Rushen, 1984).

Hålls svin i för trånga utrymmen ökar deras aggressiva beteende (K. Houpt, 1991) och deras trivsel minskar (Remience et al. 2007). Om de dessutom hålls i karga miljöer utan stimulans börjar de ofta bita på varandra. Främst handlar det om svans och öron på de andra i gruppen (Jensen, 2006). Bitandet kan börja som ett sätt för lågrankade individer att försöka komma åt foder, om tråget de fodras i är för trångt för att alla skall kunna äta på en gång (Schröder-Petersen et al. 2001). Eftersom de tycker om lukten och smaken av blod, sprider sig bitandet i gruppen, även om det var en enda individ som började med beteendet (Edwards, 2006). Men fler faktorer än understimulans måste inverka på svansbitande, eftersom det också ses hos grisar som hålls utomhus, där tillgången på stimulans är betydligt större (Walker et al. 2006).

Hålls de i riktigt små utrymmen där de knappt kan röra sig alls kan de utveckla ett beteende där de slår huvudet fram och tillbaka mellan väggarna. Detta kan ge upphov till allvarliga skador (Frasier, 1990).

Det har också betydelse hur skötaren behandlar sina djur. Svin som behandlas illa, med slag över huvud och rygg visar rastlöshet, är skygga och svåra att närma sig. Deras sexuella beteende minskar också jämfört med dem som strukits och kliats (Phillips, 1992).

Beteendestörningar hos fjäderfå

Precis som de större djuren påverkas fjäderfås beteende av om de utsätts för vanvård och därigenom inte får möjlighet att utföra sina naturliga beteenden.

Fjäderfån kan t.ex. uppvisa ett stereotypt vandrande fram och tillbaka om de är mycket hungriga och fodring uteblir på en invand tid, eller när de skall lägga ägg om bomaterial för redet inte finns tillgängligt och de inte kan komma undan de andra fåglarna i gruppen (Frasier, 1990).

Gruppstorleken har betydelse för hur mycket fjäderhackande och kannibalism det blir i en grupp hönor (Bas Rodenburg, Koene, 2007), men inte yta per fågel (Bessei, 1982). Tillgången på strömaterial sedan kycklingarna var riktigt unga har däremot betydelse (Huber-Eicher et al. 2001). Det har också tillgången på halm eller annat strömaterial där de ruvar (Nørgaard-Nielsen et al. 1993). Dock kan man se tendenser till fjäderhackning hos unga fåglar, men det anses snarare vara ett uttryck för upptäckarlust, och behöver inte bli ett problem när de vuxit upp (Newberry et al. 2007).

Pickning på en enda fläck kan uppkomma av liknande orsaker (Jensen, 2003).

En vanlig åkomma vid vanvård av fjäderfå är sjukdomen coccidios, orsakad av för trångt utrymme och att miljön inte är ren och torr. Då sitter kycklingarna och kurar med hängande

vingar (Almén, 1986). Om hönorna har för litet utrymme kan de också börja kasta med huvudet (Jensen, 2003).

En studie gjord 2006 visar att om hönor stressas kan det ha betydelse för beteendestörningen hos deras kycklingar (Janczak et al. 2007).

Beteendestörningar hos hästar

Hästar som hindras att utföra sina naturliga beteenden, kan utveckla beteendestörningar. Dessa onormala beteenden ses endast hos hästar i människans vård och måste därför anses bero på den behandling vi utsätter dem för. Det kan vara påverkan från stallklimat, utfodring, psykiskt klimat eller krav under t.ex. träning som de inte klarar av att hantera (Simonsen, 1999). Onormala beteenden hos hästar är ganska vanliga, för även om de varit domesticerade under lång tid har de fortfarande kvar sina naturliga beteenden och behovet av att få utföra dessa (Kiley-Worthington, 1982).

Det finns vissa beteenden som hästar har speciellt stort behov av att kunna utföra för att må bra. Dessa är i korthet att de måste få möjlighet att äta grovfoder under lång tid, vila med visst avstånd till varandra, röra sig mycket, ha möjlighet att gödsla på platser där de inte konstant uppehåller sig, befinna sig i flock och vistas på en plats med bra luftombyte (Zeeb, 1981).

Hästar med ingen eller mycket begränsad födotillgång kan börja uppvisa ett beteende där de börjar slicka på saker i sin omgivning, t ex krubba eller vattenkopp (Frasier, 1990). Hos en häst som saknar tillräcklig tillgång på grovfoder kan t ex stereotypin krubbitning uppkomma. Hästen tar då stöd med framtänderna mot ett plant underlag och ger ifrån sig ett hulkande ljud samtidigt som de sväljer luft (Jensen, 2006). Ett annat problem rörande utfodring är att hästar med vanvårdade tänder, med skarpa kanter får svårt att tugga och tillgodogöra sig föda. Ofta kan de tappa kraftfoder eller halvtuggat hö ur munnen när de äter (Ralston, 2003).

En häst som inte får tillräcklig omväxling eller motion kan börja uppvisa vävning. Men det beror också på en hel mängd andra faktorer som fodergiva och stallens utformning (Ninomiya et al. 2006), samt brist på social kontakt (McAfee et al. 2002) En häst som väver sänker huvudet och börjar vaggva kroppen fram och tillbaka (Jensen, 2006). Vävning ses mest hos ridhästar som står inomhus i en understimulerande miljö och gör hästen fysiskt utmattad och får den att förlora i vikt. Hästar som är isolerade och saknar social kontakt kan börja skrapa stereotypt med en hov i golvet eller väggen (Frasier, 1990).

Hästar som känner smärta kan uppvisa ett aggressivt beteende och de som behandlats illa med slag uppvisar ofta ett huvudskyggt beteende (Haupt, 1991).

Beteendestörningar hos hundar och katter

De vanligaste beteendestörningarna hos både katt och hund är olika former av skygghet och rädsla (C. Augustsson, personlig kommunikation, 2007), hos katter är det inte särskilt vanligt förekommande med beteendestörningar över huvudtaget (M Waro, personlig kommunikation, 27 november 2007). Vanvårdade hundar som kommer omhändertagna in till pensionat och eventuella privatpersoner uppvisar ofta utmattningssymtom, separationsångest och rädsla (K

Andersson, personlig kommunikation). Rädslan kan visa sig både som aggressivitet eller kuvning, att hunden på alla sätt vill vara till lags (C Augustsson, personlig kommunikation 2007). Vanligt är även mer eller mindre aggressiva utfall mot främst andra hundar men även joggare samt cyklister (P. Fridensköld, personlig kommunikation, 29 november 2007).

Aggression hos katter kan riktas mot människor (Horwitz, 2007) men det är inte lika vanligt förekommande som hos hundar (Palacio et al. 2007). Aggression hos hundar kan ha flera olika anledningar. I B. Cederlunds artikel om aggressivitet som publicerades i Hundsport Special finns en sammanställning av de olika typerna av aggressivitet och exempel på utlösande faktorer baserat på B. Fogles böcker. De är som följer:

Dominansaggression – När hunden vill hävda sin rang. Den kan vara hur trevlig som helst så länge det sker på hundens egna villkor, när krav ställs på den till exempel fasthållning kan den vägra och visa aggressiva signaler. Detta beteende är något mer förekommande hos hanar jämfört med tikar (Tapper, 2006a) och riktas oftast mot familjemedlemmar (Blackshaw, 1996 samt Cederlund, 2004).

Äganderättsaggression – När hunden vaktar och försvarar något till exempel mat eller en leksak som den har i sin ägo.

Rädsleaggression – Här gäller det att skilja på om hunden är rädd för någonting eller rädd om någonting. Den ena formen av rädsleaggressivitet visar sig när hunden känner sig hotad och trängd och den andra formen visar sig när hunden upplever obehag, det kan till exempel vara att den är rädd om sina tassor eller om sin svans (Tapper, 2006a). När hunden är rädd om någon specifik kroppsdel har det ofta smärtrelaterade orsaker (Cederlund, 2004). När hunden är rädsleaggressiv visar de ofta dubbla signaler som till exempel visa alla tänder med en öppen mun, en aggressiv signal, samtidigt som de kan ha svansen tryckt mellan benen, en tydligt submissiv signal (Tapper, 2006b). Man kan sänka rädslan genom träning och på så vis även få bukt på aggressiviteten. Om man använder våld mot en rädsleaggressiv hund ökar hundens rädsla och så även aggressiviteten (Tapper, 2006a).

Skydds- eller försvarsaggression – Hundar är territoriella djur, detta visar sig genom vaktande d.v.s. uppvisandet av aggressiva signaler i avståndsfrämjande syfte. Detta är olika mycket utvecklat hos olika raser och hundgrupper (Cattell et al. 1973 in K Svartberg, 2003). Något som kan vara viktigt att ha i åtanke är att hundarna ofta anser att bilen tillhör reviret och det är vanligt med hundar som vaktar med skall, morringar och ibland bitförsök när de är i bilen (Christensen et al. 2007). Denna form av aggressivitet yttrar sig även när någon närmar sig något som hunden vaktar till exempel ägaren eller flocken (Cederlund, 2004). Detta beteende kan ibland bli självbelönande när hunden till exempel börjar skälla på brevbäraren och denne, som redan utfört sin uppgift går därifrån. Nästa gång är hunden lite mer framåt och kanske både skäller och gör ett utfall. Till slut är det ett fulländat vaktbeteende och brevbärare blir relativt ofta hundbitna (Blackshaw et al. 1991).

Aggression mellan hundar – Hanhundsiska är betydligt vanligare än könsrelaterad ilska tikar emellan. Aggressiviteten ökar ofta hos båda könen i löpperioder (Tapper, 2006a). Aggressionerna utlöses när en annan hund närmar sig och i vissa fall räcker det att hunden bara får syn på en annan hund (Cederlund, 2004).

Jaktaggression – Detta beteende är egentligen felstämplat och har ofta inget med ren aggressivitet att göra (Cederlund, 2004). Rastillhörighet och prägling påverkar hur en hund

reagerar på ett bortflyende byte. Herdehundar som präglats på får betraktar dem inte som bytesdjur (Coppinger och Coppinger, 2001), hundar som missat den viktiga socialiseringsperioden och visar jaktbeteenden riktat mot människor kan bli riktigt farliga (Tapper, 2006a).

Idiopatisk aggression – Aggressionsutbrott som inte har någon synbar utlösare (Cederlund, 2004). Kallas även sjuklig aggression och kan näst intill liknas vid att hunden får ett epileptiskt anfall (Tapper, 2006a).

Inlärd aggression – Denna form av aggression baseras på tidigare upplevelser och kan oftast styras av ägaren (Cederlund, 2004).

Rädslor hos hundar kan vara av olika anledningar och visas i skiftande intensitet. Det är flera gener inblandade vilket ger ett komplext beteende. Ofta är det socialiseringen eller brist av denna under den kritiska perioden från tre-fyra till sexton veckor under valpens uppväxt som påverkar förekomsten av rädslor senare i hundens liv (Coppinger och Coppinger 2001). Hos katter är socialiseringsperioden från två till sju-nio veckor. Väl socialiserade kattungar har minskad risk att uppvisa rädsla samt försvarsaggression (Frank et al. 2003). Man kan dela in rädslor i **generell rädsla** där hunden helt enkelt är ängslig och visar symptom på nervositet. Dessa hundar är rädda för allt som är nytt och obekant plus att de i regel har många rädslor sedan tidigare upplevelser. **Specifik rädsla** är istället när hunden är rädd för något speciellt till exempel karlar, smällare eller bilar för att nämna några exempel (Tapper, 2006b).

Separationsångest förekommer ofta hos omplaceringshundar då de varit med om tidigare separationer och på grund av detta har de en benägenhet att bli näst intill överdrivet tillgivna mot sina kommande ägare. Aktivering och lydsträning leder till minskad separationsångest och rent generellt minskad förekomst av problembeteenden (Bennett och Marston, 2003).

Hundens ålder, kön, ras och tidigare historia påverkar hur de kommer att reagera i olika situationer (Bollen och Horowitz, 2007). I en studie om förekomsten av beteendestörningar inrapporterade av ägare till omplacerade hundar från hundstall (Wells och Hepper, 2000) kan man läsa att valpar är mindre benägna att visa oacceptabla beteenden jämfört med unghundar och vuxna, speciellt när det handlar om rädsla och sexuella problem. Ett flertal unghundar visar tecken på överaktivitet och överdrivet skällande jämfört med valpar och vuxna. De vuxna hundarna visade i större grad aggressivitet mot andra hundar jämfört med unghundar och valpar.

När det gäller katter är det viktigt att ha god kunskap om vilka faktorer som utlöser aggressiva eller positivt sociala beteenden. Om man misslyckas med detta kan en rad beteendeproblem uppstå såsom aggressioner samt konflikter om olika resurser till exempel mat, viloplats samt toalettplatser (Crowell-Davis et al. 2004).

Beteenden hos det omhändertagna djuret

När man bedömer djurens kondition vid ett omhändertagande tittar t ex djurskyddsinspektörer och länsveterinärer naturligtvis också på dess beteende. Man kan titta på om de är onormalt rädda, eller visar aggressiva och passiva beteenden. Vissa beteenden kan också visa på smärta hos djuret (L. Berg, personlig kommunikation, 18 december 2007).

Man kan inte besluta om ett omedelbart omhändertagande för att ett djur beter sig onormalt, ett sådant handlande har inget stöd i lagen. Däremot kan ett onormalt beteende tas i beaktande när beslut tas (J. Wehre, personlig kommunikation, 18 december 2007).

Psykiskt lidande som inte sällan visar sig i ett "stört" beteende hos djuret, har betydelse vid ett omhändertagande. Länsstyrelsen tar också hänsyn till det när utredning sker för ett eventuellt fastställande (M. Jackert Jernberger, personlig kommunikation, 18 december 2007).

Sammanfattning

Syftet med detta projekt var att ge en sammanfattande bild av hur det svenska samhället hanterar problemen med djur som lider på grund av undermålig kunskap samt vanvård. Vårt fokus låg primärt på hur processen vid omhändertagande av djur går till och hur detta påverkar djuren. Vi vill belysa hur deras beteenden påverkas av undermålig skötsel samt om de inte får möjlighet att utföra sina naturliga beteenden.

Domesticerade djur är på många sätt anpassade till ett liv i fångenskap, men en stor del av deras naturliga beteenden kommer fortfarande till uttryck. Därför är det viktigt att ta detta i beaktande både när man hanterar djuren samt när man stiftar lagar och tillämpar dem.

För att kunna genomföra vårt projektarbete har vi haft kontakt med flera olika instanser som dagligen arbetar med detta. De fick både svara på frågor samt att de fick möjligheten att uttrycka sina egna funderingar och åsikter om ämnet. Resultaten av denna kommunikation tillsammans med vetenskapliga källor ligger till grund för vårt arbete.

Under tiden som vi arbetat med dessa frågor har vi funnit att arbetsgången när det gäller omhändertagande av djur varierar kraftigt mellan olika län och även inom länen i Sverige. Alla lösningar har sin grund i den svenska lagstiftningen men deras tolkning och tillämpning av densamma varierar signifikant. Detta medför nödvändigtvis inte att den ena är bättre än den andra men det kan vara ett problem när det inte finns någon generell lösning på detta.

Vår förhoppning är att de ansträngningar som just nu läggs ner av många engagerade människor kommer att resultera i en mer generell och likartad lösning på dessa problem. Under tiden hoppas vi att människor kommer att läsa och reagera på vad vi presenterat i vårt arbete och att det kommer att väcka engagemang i frågan om omhändertagande av djur.

Diskussion och slutsats

När vi valde ämnet ”Omhändertagande av djur” så var det för att vi ville göra något som kändes aktuellt och som berörde oss alla. Vi ville göra något mer än en ren litteratursammanställning och jobba med att samla in fakta från många olika källor, främst genom personlig kommunikation med människor som dagligen arbetar inom detta område. Vi var intresserade av att se hur det fungerar på riktigt. Det som redan fanns skrivet i ämnet ”Omhändertagande av djur” var några examensarbeten, t.ex. ”Djurskyddsarbete vid Länsstyrelsen i Uppsala län 1999-2003” av Christina Kleemo och ”Brott mot djur” av Eva Hjerpe från 2003. Samt ett från lantmästarprogrammet ”Djurskydd, för paragrafernas eller djurens skull?”. Ämnet nämns också kort i andra rapporter t.ex. i Riksrevisionens ”Hur effektiv är djurskyddstillsynen?” och i Helena Striwings böcker om djurskydd. Dessa publikationer är dock mer juridiskt inriktade.

Det var väldigt olika hur man blev mottagen när man kontaktade olika instanser. De flesta var i högsta grad hjälpsamma, engagerade sig starkt i frågan och var väldigt positivt inställda till vårt arbete. Tyvärr möttes vi också av det motsatta, människor som inte hade något intresse vare sig av frågan eller av att hjälpa oss. Det upplevde vi konstigt då de arbetar inom området samt ofta hade en sådan position att deras åsikter i frågan ansågs viktiga. De hade också ofta ett ansikte utåt mot samhället i övrigt.

Omhändertagande av djur och djur som lider får stort utrymme i media. Speciellt om det är stora omhändertagande och det finns bilder på vanvårdade djur så säljer det lösnummer. Vi tycker att bilden ifrån media och den bild vi fått när vi arbetat med projektet inte riktigt stämmer överrens. Det som man fokuserar på i media, stora skador, djur som lever i misär och svältande djur i en smutsig miljö är kanske inte vad vi idag skulle lyfta fram som de stora problemen rörande omhändertagande av djur. Vi tycker istället att byråkratin (att frågan bollas fram och tillbaka mellan myndigheter och instanser) och resursbrist är det som främst påverkar hur djuren har det. Får man ordning på dessa problem ökar vi chansen att upptäcka och omhänderta djur på ett betydligt tidigare stadium, och alltså öka välfärden för den stora massan djur, istället för att fokusera på de fall där det redan är för långt gånget.

Vi upplever att gemene mans uppfattning och insikt om djurskydd och djurvälstånd har ökat som ett resultat av uppmärksamheten och också ifrågasättandet angående hur djuren behandlas och har det. Ökat har också dess engagemang när det gäller omhändertagande av djur. Enligt en artikel i Lifestock science är det skillnad på vad bönder anser om djurens välfärd, och åsikterna hos vanliga medborgare (F. Vanhonacker et al, 2007). Speciellt vad gäller möjlighet att utföra naturliga beteenden var bönderna i den här artikeln mycket mer nöjda med hur det ser ut för djuren i dagsläget. Det kan bero på bristande kunskap samt att de inte påverkas lika mycket av de nya influenserna i samhället. Det är betydligt svårare att ändra synvinkel och åsikter om något man vet mycket om och som varit ens verklighet hela livet. Vi tycker att det är viktigt att ta hänsyn till djurens naturliga beteende och behov, eftersom de har varit domesticerade så pass kort tid i jämförelse med hur länge arten har funnits.

Egentligen tycker vi att det är både skrämmande och bra att det finns så många olika beteendestörningar beskrivna hos våra djur. Skrämmande på så sätt att vi behandlar djuren så att de för att klara av sin situation måste skapa onormala beteende och bra eftersom det uppenbarligen forskats mycket på det här. Vi har också noterat att de flesta artiklar är skrivna de senaste åren, så ännu mer lär väl komma.

När det gäller hundar med beteendeproblem som omhändertas är det väldigt viktigt att det görs en ordentlig utvärdering av hundens temperament samt en matchning med lämplig köpare vid omplacering. Även att det sker noggrann uppföljning efter omplaceringen, dels för att utvärdera pensionatets insats samt att följa upp enskilda djur och ge dem stöd för att undvika att de återigen blir aktuella för omplacering. På kattsidan skulle vi önska att kunskapen ökade och mer studier gjordes om omplacerade katter och de följderna. Utbildningen av den personal som arbetar med dessa omplaceringar är ibland bristfällig och det kan visa sig i dålig statistik när det gäller lyckade omplaceringar eller till exempel hur många djur som avlivas. Självfallet finns det riktigt duktiga och kunniga personer som arbetar inom denna verksamhet men vår önskan är att det skulle bli mer skärpta regler med krav på utbildning.

Vi tycker att det är synd att man i de flesta fall inte har ett välutvecklat samarbete redan innan ett omhändertagande, så att man vet att man t ex alltid kan flytta nötkreatur till en speciell djurhållare som kanske mot lite betalning håller några platser i sin ladugård lediga. Det skulle underlätta speciellt omedelbara omhändertagande rejält.

Det som speciellt överraskade oss var att åtta av sexton tillfrågade länsveterinärer ansåg att fler djur troligen skulle komma att omhändertas om tätare kontroller gjordes. Vad detta beror på verkar för oss vara först och främst kopplat till bristfälliga resurser. Ändå är det

anmärkningsvärt att man inte gör mer, när man uppenbarligen är missnöjd med situationen som är i dagsläget.

Av tillfrågade länsveterinärer välkomnar fjorton av sexton det nya lagförslaget (2007:33) att flytta över den offentliga kontrollen till länsstyrelsen. Fast merparten av dem pekar även här på att förutsättningen är att det finansieras tillräckligt, alltså återigen, resurser! Även kompetensen på kommunal nivå tycks länsveterinärerna ha en negativ inställning till. Nio av sexton tillfrågade anser att man på kommunal nivå inte har tillräckligt med utbildning. Detta tycker vi är något som borde uppmärksammas mer än vad det gör idag. Det är trots allt där den första kontakten sker med djurägaren och borde vara vid största vikt att tillräcklig kompetens finns.

Vi förvånades också över hur lite man tittar på djurens beteende när man gör bedömningar av om ett djur skall omhändertas. Speciellt vad det gäller sällskapsdjur borde detta ges större vikt. Ändå svarade ingen av de kontaktade djurskyddsinspektörerna att de hade upptäckt någon beteendestörning hos något omhändertaget djur, förutom en som påstod att djuren brukar vara hungriga. Detta tycker vi tyder på dålig kunskap inom det etologiska området.

Att läsa om djurskyddslagens historia är för oss en glad läsning. Varje gång lagen skrivits om har den blivit bättre anpassad till djuren, deras beteende och behov. Från att ursprungligen ha varit en lag för att skydda djuren som människans egendom har det nu utvecklats till en lag som skyddar djuren för deras egen skull. Vi hoppas att utvecklingen fortsätter att gå i samma riktning i framtiden.

Vi har svårt att skapa oss en bild av hur djuren upplever ett omhändertagande eftersom det sker på så olika sätt och anpassas efter varje situation. Däremot tror vi att det kan vara mycket stressande för dem att ryckas upp ur en miljö och behandling de är vana vid, även om det naturligtvis är bättre för dem än att vara kvar i miljön de omhändertas ifrån. Därför tycker vi att man ska ha det i beaktande när man fastställer rutinerna för ett omhändertagande.

Vi tycker att det har varit mycket givande att arbeta med detta ämne. Vi har lärt oss mycket, från att slå i lagtexter, söka efter vetenskapliga artiklar till att intervjua och kontakta olika instanser i Sverige. Våra problem har varit att avgränsa området och hitta relevant fakta.

Vi kom fram till att djurskydd ofta är ett område som inte prioriteras särskilt högt och det märkte vi framför allt i den information vi samlat in ifrån länsstyrelserna. Ett återkommande problem verkar vara att det är mycket som får nedprioriteras pga. bristande resurser, både på regional och på kommunal nivå.

Många eldsjälar arbetar i motvind med den här frågan och de gör en enorm arbetsinsats.

Vår slutsats är att omhändertagandet av djur sköts väldigt olika runt om i Sverige och det kan innebära komplikationer i många olika skeden av processen. Det behövs mer forskning på djurens beteende och välfärd och engagemang i frågan om ”Omhändertagandet av djur”, men främst behövs det mer resurser.

Referenslista

Populärvetenskapliga tidskrifter:

Almén, B, 1986, Odlaren, Höns till husbehov, nr 3

Cederlund, B. 2004, Aggressivitet, Hundsport Special, 1: 20-28

Tapper, I. 2006a, Arga hundar. Aggressioner och beteendebeskrivning, Hundsport Special, 3: 12-16

Tapper, I. 2006b, Rädda hundar. Är alla rädslor samma sak?, Hundsport Special, 2: 17-20

Vetenskapliga tidskrifter:

Bennet, P. C., Marston, L. C., 2003, Reforging the bond – towards successful canine adoption, Applied Animal Behaviour Science, 83: 227-245

Bollen, K.S., Horowitz, J., 2007, Behavioral evaluation and demographic information in the assessment of aggressivness in shelter dogs, Applied Animal Behaviour Science

Blackshaw, J. K., Podberscek A. L., 1991, Dog attacks on postal delivery officers in Queensland, Australian Veterinary Journal, Volume 68, Issue 6, Pages 215-216

Blackshaw, J. K. 1996, Dominance aggression of a dog towards one member of a family, Australian Veterinary Journal, Volume 74, Issue 5, Pages 349-350

Carrera-Martin F., García-Belenguer S., León-Artozqui M., Palacio J., Pastor-Villalba E., 2007, Incidence of risk factors for cat bites: a first step in prevention and treatment of feline aggression, Journal of Feline Medicine and Surgery, 9:3:188-195

Cassandra B Tucker, Andrea R. Rogers, Gwyneth A. Verkerk, Paul E. Kendall, James R. Webster and Lindsay R. Matthews, 2007, Effects of shelter and body condition on the behaviour and physiology of dairy cattle in winter, Applied Animal Behaviour Science, Volume 105, Issues 1-3, June 2007, Pages 1-13

Crowell-Davis S. L., Curtis T. M., Knowles R. J., 2004, Social organization in the cat: a modern understanding, Journal of Feline Medicine and Surgery, 6:1: 19-28

Dehasse J., Frank D., 2003, Differential Diagnosis and Management of Human-Directed Aggression Cats, Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice 33 (2): 269-286

Edwards S A, 2006, Tail biting in pigs: Understanding the intractable problem The Veterinary Journal, Volume 171, Issue 2, March 2006, Pages 198-199

Galibert, F., Andre, C., Hitte, C., 2004, Dog as a mammalian genetic model. Medecine sciences. 20 (8-9): 761-766

Grandin, T. 2001. Cattle vocalisations are associated with handling and equipment problems at beef slaughter plants. App. Animal Behaviour Science vol 71 (2001) 191–200.

- Gygax L, Siegwart R, Wechsler B, 2007, Effects of space allowance on the behaviour and cleanliness of finishing bulls kept in pens with fully slatted rubber coated flooring, *Applied Animal Behaviour Science*, Volume 107, Issues 1-2, October 2007, Pages 1-12
- Harcourt, R.A., 1974, The dog in prehistoric and early Britain. *Journal of archaeological science*. 1:2:151-175
- Hepper, P. G., Wells D., L., 2000, Prevalence of behaviour problems reported by owner of dogs purchased from an animal rescue shelter, *Applied Animal Behaviour Science*, 69: 55-65
- Horwitz, D. F., 2007, Feline aggression directed toward people. *NAVC Clinician Brief*, 5: 33-34
- Huber-Eicher B, Sebö B, 2001, Reducing feather pecking when raising hen chicks in aviary systems, *Applied animal behaviour science*, 73, 59-68
- Innes L, McBride S, 2007, Negative versus positive reinforcement: An evaluation of training strategies for rehabilitated horses, *Applied Animal Behaviour Science*, In Press, Corrected Proof, Available online 25 October 2007
- Janczak A M, Torjesen P, Palme R and Bakken M, 2007, Effects of stress in hens on the behaviour of their offspring, *Applied Animal Behaviour Science*, Volume 107, Issues 1-2, October 2007, Pages 66-77
- Kiley-Worthington M, 1982, The behaviour of horses in relation to management and training, *Applied Animal Ethology*, Volume 9, Issue 1, November 1982, Page 99
- Kuhne S, C. Schroeder, G. Holmquist, G. Wolf, S. Horner, G. Brem and A. Ballagi, 2005, Detection of Bovine Viral Diarrhoea Virus Infected Cattle – Testing Tissue Samples Derived from Ear Tagging Using an Erns Capture ELISA, *Journal of Veterinary Medicine Series B*, Volume 52, Issue 6, Page 272-277, Aug 2005
- Krohn C. C, 1994, Behaviour of dairy cows kept in extensive (loose housing/pasture) or intensive (tie stall) environments. III. Grooming, exploration and abnormal behaviour, *Applied Animal Behaviour Science* 42 (1994) 73-86
- Kronfeld, D.S, 1993, Starvation and malnutrition of horses: recognition and treatment, *Journal of Equine Veterinary Science*, Volume 13: 298-304
- Lindgren, G. et al, 2004, Limited number of patriline in horse domestication. *Nature genetics*. 36:335-336
- Lindström T, Redbo I, 2000, Effect of feeding duration and rumen fill on behaviour in dairy cows, *Applied Animal Behaviour Science*, Volume 70, Issue 2, December 2000, Pages 83-97
- McAfee L, Mills D.S, Cooper J.J. 2002, The use of mirrors for the control of stereotypic weaving behaviour in the stabled horse, *Applied Animal Behaviour Science*, Volume 78, Issues 2-4, Pages 159-173
- Morey, D.F., 1994, The early evolution of the domestic dog. *American Scientist*. 82:336-348

- Newberry R C, Keeling I, Estevez I, Bilčík B, 2007, Behaviour when young as a predictor of severe feather pecking in adult laying hens: The redirected foraging hypothesis revisited *Applied Animal Behaviour Science*, Volume 107, Issues 3-4, November 2007, Pages 262-274
- Ninomiya S, Shusuke S, Kazuo S, 2006, Weaving in stabled horses and its relationship to other behavioural traits, *Applied Animal Behaviour Science* 106 (2007) 134–143
- Nørgaard-Nielsen G, Vestergaard K, Simonsen H B, 1993, Effects of rearing experience and stimulus enrichment on feather damage in laying hens, *Applied Animal Behaviour Science*, Volume 38, Issues 3-4, December 1993, Pages 345-352
- Persson, S. 2005, Till djurens skydd – aspekter av länsstyrelsens roll inom djurskyddstillsynen, examensarbete, Juridiska Fakulteten Lunds Universitet
- Porhallsdottir, A.G., Sigurjonsdottir, H., 2005, Horses and related species. Origin, evolution and behaviour. *Naturufraedingurinn*. 76:105-116
- Price, E.O. 1999. Behavioral development in animals undergoing domestication. *Applied animal behaviour science*. 65:3:245-271
- Ralston S. L, 2003, Diet and health of the older horse, *Journal of Equine Veterinary Science*, Volume 23:168
- Rodenburg T, Koene P, 2007, The impact of group size on damaging behaviours, aggression, fear and stress in farm animals, *Applied Animal Behaviour Science* 103 205–214
- Rudik, S.K., 2003, Contribution to the history of the horse domestication and breeding in the Ukraine. *Historia medicinae veterinariae*. 28:41-46
- Rushen J. P, 1985, Stereotypies, aggression and the feeding schedules of tethered sows, *Applied Animal Behaviour Science*, Volume 14, Issue 2, July 1985, Pages 137-147
- Rushen J, 1984, Stereotyped behaviour, adjunctive drinking and the feeding periods of tethered sows, *Animal Behaviour*, Volume 32, Issue 4, November 1984, Pages 1059-1067
- Scheu, A, Hartz, S, Schmölcke, U, Tresset, A, Burger, J, Bollongino, R. 2007. Ancient DNA provides no evidence for independent domestication of cattle in Mesolithic Rosenhof, Northern Germany. Article in press, Corrected proof. *Journal of archaeological science*
- Schröder-Petersen D L, Simonsen H B, 2001, Tail Biting in Pigs, *The Veterinary Journal*, Volume 162, Issue 3, November 2001, Pages 196-210
- Schütz, K.E., Jensen, P., 2001, Effects of resource allocation on behavioural strategies: A comparison of red junglefowl (*Gallus gallus*) and two domesticated breeds of poultry. *Ethology*. 107:8:753-765
- Setchell, B.P. 1992. Domestication and reproduction. *Animal reproduction science*. 28:1-4:195-202
- Shusuke Sato, Reiko Nagamine, Tetsuya Kubo, 1994, Tongue-playing in tethered Japanese Black cattle: diurnal patterns, analysis of variance and behaviour

Sequences, *Applied Animal Behaviour Science*, 39 (1994) 39-47

Svartberg, K. 2003. Personality in dogs. Doctoral dissertation. Stockholm, Jannes Snabbtryck Kuvertproffset HB

Svartberg, K. 2006. Breed-typical behaviour in dogs – historical remnants or recent constructions. *Applied animal behaviour science*. 96:3-4:293-313

Tuytens F A M, 2005, The importance of straw for pig and cattle welfare: A review, *Applied Animal Behaviour Science* 92 (2005) 261–282

Vanhonacker F, Verbeke W, Van Poucke E , Tuytens F.A.M., 2007, Do citizens and farmers interpret the concept of farm animal welfare differently? *Livestock Science*, In Press, Corrected Proof, Available online 29 October 2007

Virginie R, Wavreille J, Canart B, Meunier-Salaün M, Prunier A, Bartiaux-Thill N, Nicks B Vandenheede M, 2007, Effects of space allowance on the welfare of dry sows kept in dynamic groups and fed with an electronic sow feeder, *Applied Animal Behaviour Science*, In Press, Corrected Proof, Available online 23 October 2007

Walker P K, Bilkei G, 2006, Tail-biting in outdoor pig production, *The Veterinary Journal*, Volume 171, Issue 2, March 2006, Pages 367-369

Zeeb K, 1981, Basic behavioural needs of horses, *Applied Animal Ethology*, Volume 7, Issue 4, September 1981, Pages 391-392

Böcker:

Bessei W, 1982, Feather pecking and cannibalism in domestic fowls. in: *Disturbed Behaviour in farm animals*, Göppingen, Verlag Eugen Ulmer

Braastad, B.O., Bakken, M., 2002, Behaviour of dogs and cats. In: Jensen, P., ed. *The ethology of domestic animals*. Oxfordshire: CABI publishing

Clutton-Brock, J. 1999, *A natural history of domesticated mammals*. Cambridge: Cambridge university press.

Coppinger, L., Coppinger, R. 2002 *Dogs. A New Understanding of Canine Origin, Behavior, and Evolution (Developmental Environments 101-155)* Chicago, The University of Chicago Press.

Frasier A. F.. 1990, *Animal behaviour: Stereotypics*. In: *Farm animal behaviour and welfare*, Ed. Broom D. M, Great Britain, Balliere Tindall

Frasier A. F. 1980, *Anomalous behaviour*. In: *Farm animal behaviour*, London, Balliere Tindall

Hart, B.L., 1995, *Analysing breed and gender differences in behaviour*. In: Serpell, J., editor. *The domestic dog: its evolution, behaviour and interactions with people*. Cambridge: Cambridge University Press

Haupt K, 1991, *Domestic Animal Behavior*, Ames, Iowa state University press

- Jensen, P., 1983, Husdjurens beteende. Borås: LTs förlag
- Jensen, P., 2002, The ethology of domestic animals. Oxfordshire: CABI publishing
- Jensen P, 2003, Djurens beteende, Stockholm, Natur och Kultur
- McDonnell, D.S., 2005, Horse behaviour. Cambridge: Cambridge University Press
- Odén, K., 1999, Höns och andra fjäderfän. Falköping: LTs förlag
- Phillips C, 1992, Human factors, In: Farm Animals and the Environment, Ed. Piggins D, Cambridge, University press
- Price, E.O., 1997, Behavioural genetics and the process of animal domestication. In: Grandin, T., ed. Genetics and the behaviour of domestic animals. London: Academic press
- Simonsen H B, 1999, Hästens naturliga beteende och välbefinnande, Århus, LTs förlag
- Striwing, H. 1987. Djurplågeri, en studie i lagstiftning och rättsfall, Stockholm: Norstedts.
- Wood-Gush, D.G.M., 1989, The behaviour of the domestic fowl. Ptarmigan printing

Personlig kommunikation:

- Andersson K, tidigare kontrakterad av polisen för att härbärgera omhändertagna hundar, 26 november 2007
- Augustsson C, Spekeröds Hundpensionat, 22 november 2007
- Alexis Wilhelmsson G, Länsstyrelsen Norrbotten, 19 november 2007
- Berg L, Länsstyrelsen Skåne, 22 november samt 18 december 2007
- Diemer M, Jordbruksverket, 23 november 2007
- Forsblad H, rikspolisstyrelsen, 19 december 2007
- Engblom L, hundenheten, Polismyndigheten i Stockholms Län, 23 november 2007
- Grant L, Polismyndigheten i Skåne, 15 november samt 22 november 2007
- Hedberg L, Rättsenheten, 15 november 2007
- Holm F, Länsstyrelsen i Blekinge län, 15 november 2007
- Hultefors D, Länsstyrelsen i Hallands län, 19 november 2007
- Jackert Jernberger M, Länsstyrelsen i Stockholms län, 14 november samt 18 december 2007
- Jufors H, Polismyndigheten i Blekinge, 19 november 2007
- Kamaterou C, Länsstyrelsen Skåne, 27 november 2007

Karlsson P, hundförare Polisen, 26 november 2007

Larsson B, Sveriges Lantbruks Universitet, 24 november 2007

Lindahl J, Länsstyrelsen i Västra Götaland, 15 november 2007

Lofenhamn R, Svenska Hästars Värn, 25 oktober 2007

Lundgren Fältros I, Länsstyrelsen Norrbotten 19 nov 2007

Lönn M, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, 16 november 2007

Lövdahl U, Länsstyrelsen i Västra Götaland, 20 samt 21 november 2007

Molin P, Polismyndigheten i Västmanland, 21 november 2007

Olsson L, Polismyndigheten i Kalmar län, 16 november 2007

Persson A, Mora/Orsa kommun, 15 november 2007

Reimers T, Grums kommun, 27 november 2007

Rydell O, Länsstyrelsen i Dalarnas län, 19 november 2007

Röken B, Länsstyrelsen i Östergötlands län, 14 samt 22 november 2007

Sjöberg M. L, Länsstyrelsen i Jönköpings län, 21 november 2007

Tagesson, M., Polismyndigheten Västra Skaraborg, 30 november 2007

Waro M, Stockholms Katthem, 27 november 2007

Wehre J, Länsstyrelsen Kalmar län, 18 december 2007

Wihlborn I, Laholms kommun, 20 november 2007

Wäring, J., Polis, Polismyndigheten, Malmö, 26 november 2007

Åkerlund T, kommissarie, Polismyndigheten Dalarna, 28 november 2007

Åstbom P, Polisens kontaktcenter, Stockholm, 15 november 2007 och 23 november 2007

Ölvestad J, Polismyndigheten i Värmland, 15 november 2007

Övrigt:

Djurskyddslagen (1988:534) Omhändertagande av djur m.m.

Djurskyddsförordningen (1988:539) Förbud att ha hand om djur och omhändertagande av djur

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:2) om offentlig djurskyddskontroll, saknr L44, 6 kap. Omhändertagande

Gabrielson M , Madsen K, 2005, Examensarbete: ”Djurskydd, för paragrafernas eller djurens skull?”.

Hur effektiv är djurskyddstillsynen? Riksrevisionen, Stockholm, 2003

Kleemo C, 2003 examensarbete: djurskyddsarbete vid Länsstyrelsen i Uppsala län 1999-2003

Lag om märkning och registrering av hundar (2000:537)

Lag om tillsyn över hundar och katter (1943:459)

Månsson, K. 2002, Hantering av hotade och farliga djur, Rikspolisstyrelsens rapport 2002:2

Internetsidor:

Jordbruksverket:

<http://www.sjv.se/amnesomraden/djurveterinar/djurskydd/statistik/kontrollstatistik.4.b1bed211329040f5080003158.html>

28 November 2007

Hundstallet:

http://hundstallet.hemsida.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=29

1 December 2007

Svenska Djurskyddsföreningen:

<http://www.djurskydd.org/historik.html>

24 november 2007

Lag (1944:219) om djurskydd:

http://62.95.69.15/cgi-bin/thw?%24%7BHTML%7D=sfst_1st&%24%7BOOHTML%7D=sfst_dok&%24%7BSNHTML%7D=sfst_err&%24%7BBASE%7D=SFST&%24%7BTRIPSHOW%7D=format%3DTHW&BET=1944%3A219%24

2 december 2007

Nationalencyklopedin:

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=155290&i_word=domesticering

25 november 2007

Jordbruksverket:

<http://www.sjv.se/amnesomraden/djurveterinar/djurskydd/hurblirmandjurskyddsinspektorer.4.71828f571158338f31a80007695.html>

29 november 2007

Djurskyddslagen (1988:534)

Följande är ett utdrag ur djurskyddslagen:

Omhändertagande av djur m.m.

30 § Påträffas ett djur så svårt sjukt eller skadat att det bör avlivas omedelbart, får en veterinär eller en polisman och i brådskande fall någon annan genast avliva djuret.

Den som har avlivat djuret skall underrätta ägaren eller innehavaren av djuret om detta. Om detta inte kan ske, skall polismyndigheten underrättas.

31 § Länsstyrelsen skall besluta att ett djur skall tas om hand genom polismyndighetens försorg om

- 1. djuret otillbörligt utsätts för lidande och detta inte rättas till efter tillsägelse av kontrollmyndigheten,*
- 2. ett beslut som meddelats enligt 26 § inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,*
- 3. ett beslut som meddelats enligt 29 § inte följs,*
- 4. den som har djuret i sin vård har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller*
- 5. den som har djuret i sin vård vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36 eller 36 a § eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §. Lag (2006:809).*

32 § Utan hinder av vad i 31 § 1 föreskrivs om tillsägelse och rättelse skall länsstyrelsen, en kontrollmyndighet eller polismyndigheten besluta att ett djur som är utsatt för lidande omedelbart skall omhändertas om

- 1. det bedöms utsiktslöst att felet blir avhjälp,*
- 2. ägaren till djuret är okänd eller inte kan anträffas, eller*
- 3. det i övrigt bedöms oundgängligen nödvändigt från djurskyddssynpunkt.*

Om beslutet har meddelats av någon annan än länsstyrelsen, skall beslutet underställas länsstyrelsen, som snarast skall avgöra om det skall fortsätta att gälla.

Omhändertagandet skall ske genom polismyndighetens försorg.

Lag (2006:809).

33 § Beslut enligt 31 eller 32 § omfattar också avkomma som det omhändertagna djuret föder under omhändertagandet.

Sedan ett djur har omhändertagits får ägaren inte förfoga över djuret eller avkomma som omfattas av omhändertagandet utan tillstånd av länsstyrelsen. Lag (2003:52).

34 § *När länsstyrelsen beslutar om omhändertagande av djur, skall länsstyrelsen snarast fastställa om djuret skall säljas, överlåtas på annat sätt eller avlivas.*

Om länsstyrelsen har beslutat att djuret skall säljas eller överlåtas på annat sätt och om det visar sig att beslutet inte kan verkställas, får länsstyrelsen i stället besluta att djuret skall avlivas.

Djuret skall säljas, överlåtas på annat sätt eller avlivas genom polismyndighetens försorg. Lag (2002:550).

35 § *Kostnader som uppkommer på grund av åtgärder enligt 31 eller 32 § får förskottas av allmänna medel.*

Om ett djur omhändertas enligt 31 eller 32 §, skall kostnaden slutligt betalas av den mot vilken åtgärden har riktats, om det inte finns särskilda skäl till annat.

Om ett omhändertaget djur har sålts genom polismyndighetens försorg, får kostnad som slutligt skall betalas av ägaren tas ut ur köpesumman.

Djurskyddsförordningen (1988:539)

Följande är ett utdrag ur djurskyddsförordningen:

Förbud att ha hand om djur och omhändertagande av djur

71 § Om en annan kontrollmyndighet än länsstyrelsen finner att det finns förutsättningar för att besluta om förbud att ha hand om djur enligt 29 § djurskyddslagen (1988:534), skall myndigheten skyndsamt anmäla detta till länsstyrelsen. En sådan anmälan skall innehålla en redogörelse för omständigheterna i ärendet.

Detsamma gäller om det finns förutsättningar för att omhänderta djur enligt 31 § djurskyddslagen. Förordning (2006:818).

72 § Närmare föreskrifter för förfarandet vid omhändertagande av djur med stöd av 31 och 32 §§ djurskyddslagen (1988:534) får meddelas av Jordbruksverket. Förordning (2007:484).

Djurskyddsbestämmelse DFS 2007:2

Utdrag ur djurskyddsföreskrifterna:

Saknr L 44

6 kap. Omhändertagande

1 § När en annan myndighet än polismyndigheten har beslutat om omhändertagande enligt 32 § djurskyddslagen ska polismyndigheten genast informeras om beslutet.

När en polismyndighet har fått information enligt första stycket, eller själv beslutat om omhändertagande, ska myndigheten omedelbart se till att djuren tas om hand.

Länsstyrelsen ska informera polismyndigheten om beslut om omhändertagande enligt 31 § djurskyddslagen.

2 § Djur som har omhändertagits enligt 31 eller 32 § djurskyddslagen ska vara placerade så att deras välfärd säkerställs.

3 § Inför polismyndighetens beslut om var omhändertagna djur ska vara placerade ska samråd ske med nämnden.

Om länsstyrelsen eller en domstol har beslutat att omhändertagna djur ska säljas eller överlåtas på annat sätt ska polismyndigheten samråda med nämnden om till vem djuren ska säljas eller överlåtas på annat sätt.

Allmänna råd

Jordbruksverket utfärdar också jordbruksverkets allmänna råd (2004:9).

Allmänna råd till 6 kap. 2 §

Omhändertagna djur bör i första hand flyttas från den som beslutet har riktats mot.

Lag om märkning och registrering av hundar (2000:537)

7 § Påträffas en omärkt hund eller en hund utan någon ägare antecknad i det centrala registret, får polismyndigheten omhänderta hunden om den utgör eller kan komma att utgöra en fara för människor eller andra djur eller om det annars finns särskilda skäl.

Inom sju dagar från omhändertagandet skall hundens ägare låta märka hunden och anmäla ägarskapet till det centrala registret. I annat fall får polismyndigheten besluta att hunden skall säljas, skänkas bort eller avlivas. Innan ett beslut om avlivning fattas skall yttrande inhämtas från en veterinär, om det inte finns särskilda skäl att avliva hunden omedelbart.

Om polismyndigheten har beslutat att hunden skall säljas, får polismyndigheten ta ut ersättning ur köpeskillingen för kostnaderna för omhändertagandet.

Om det finns särskilda skäl, skall polismyndigheten avvakta med en åtgärd enligt andra stycket.

8 § Ägaren av en omhändertagen hund skall betala de kostnader som omhändertagandet medfört. Kostnaderna får förskötteras av allmänna medel.

Om det finns särskilda skäl, får polismyndigheten i enskilda fall medge undantag från skyldigheten att betala kostnaderna. I sådana fall skall kostnaderna slutligt betalas av polismyndigheten.

9 § Polismyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

I beslut om föreläggande får polismyndigheten sätta ut vite.

Bemyndigande

10 § Föreskrifter om den avgift som avses i 2 § andra stycket meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Lag om tillsyn över hundar och katter (1943:459)

1 § Hundar och katter skall hållas under sådan tillsyn som med hänsyn till deras natur och övriga omständigheter behövs för att förebygga att de orsakar skador eller avsevärda olägenheter.

I jaktlagen ([1987:259](#)) finns särskilda bestämmelser om vad som skall iakttas för att hindra hundar från att driva eller förfölja vilt. Lag (1987:260).

2 § Hund som visat benägenhet att bita människor eller hemdjur må ej vara lös utomhus, såframt den icke hålles inom område, som är betryggande inhägnat och till vilket utomstående ej äga tillträde. Hållas får ute i trakten, skall vad nu är sagt gälla även beträffande hund som visat benägenhet att driva får.

3 § Eftersätts tillsynen över hund, får polismyndigheten meddela det beslut som omständigheterna kräver, såsom att hunden skall vara försedd med munkorg eller hållas bunden eller instängd. Beslutet skall delges hundens ägare eller den som mottagit hunden till underhåll eller nyttjande. Är det fråga om en hund som avses i [2 §](#), får polismyndigheten besluta att hunden skall omhändertas genom myndighetens försorg. Sedan hunden omhändertagits får ägaren inte förfoga över hunden utan tillstånd av polismyndigheten. Polismyndigheten skall efter värdering låta sälja eller avliva hunden eller ta hand om hunden tills vidare. För omhändertagande gäller i övrigt [35 §](#) djurskyddslagen (1988:534). Innan en hund avlivas skall dock polismyndigheten inhämta yttrande från veterinär, om det ej är uppenbart obehövt eller fara i dröjsmål. Anträffas en hund som avses i [2 §](#) lös på område där hemdjur finns, får hunden, om den ej låter sig tas om hand, dödas av den som äger eller vårdar hemdjuren. Den som sålunda dödat en hund är skyldig att snarast möjligt anmäla förhållandet till polismyndigheten. Beslut enligt [första](#) eller [andra stycket](#) gäller omedelbart, om inte något annat förordnas. Lag (1988:535).

4 § Om en hund springer lös i ett område där det finns vilt, får jakträttshavaren eller någon som företräder honom ta hand om hunden. När detta har skett skall hundens ägare eller innehavare snarast underrättas. Om denne inte är känd, skall i stället polismyndigheten i orten underrättas. Kan inte hunden tas om hand, får polismyndigheten låta döda hunden, om detta är angeläget från viltvårdssynpunkt och försvarligt även med hänsyn till omständigheterna i övrigt. Lag (1987:260).

5 § Den som vill återfå en hund som har tagits om hand enligt [4 §](#) är skyldig att betala ersättning för hundens föda och de övriga kostnader som omhändertagandet har medfört. Har inte ägaren eller innehavaren, mot ersättning enligt [första stycket](#), återtagit hunden inom en vecka efter det att han underrättades om omhändertagandet eller inom två veckor efter det att polismyndigheten underrättades, får jakträttshavaren behålla hunden. Lag (1987:260).

6 § Skada som orsakas av hund skall ersättas av dess ägare, ändå att han ej är vållande till skadan. Vad ägaren sålunda nödgats utgiva äger han söka åter av den som har vållat skadan. Vad nu stadgats om ägare till hund gälle ock den som mottagit hunden till underhåll eller nyttjande. Bestämmelserna i [första](#) och [andra styckena](#) gäller inte för skada som orsakas av en tjänstehund när en polisman använder den i tjänsten, om den skadelidande har betett sig på ett sådant sätt att det har varit påkallat att ingripa mot honom. Vid tillämpningen av [tredje stycket](#) skall med polisman likställas sådan vaktpost eller annan som vid försvarsmakten tjänstgör för bevakning eller för att upprätthålla ordning. Lag (1992:268).

7 § En katt som med skäl kan antas vara övergiven eller förvildad, får dödas av jakträttshavaren eller av någon som företräder denne. Inom tätbebyggt område krävs dock tillstånd av polismyndigheten. Lag (1987:260).

8 § Den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot [2 §](#), [3 § tredje stycket](#) andra meningen eller [7 § andra meningen](#) eller mot beslut som har meddelats med stöd av [3 § första](#)

stycket, döms till böter. Den som försummar att lämna underrättelse enligt 4 § första stycket döms till penningböter. Lag (1991:261).

9 § Polismyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (1995:1684).

Vid **Institutionen för husdjurens miljö och hälsa** finns tre publikationsserier:

- * **Avhandlingar:** Här publiceras masters- och licentiatavhandlingar
- * **Rapporter:** Här publiceras olika typer av vetenskapliga rapporter från institutionen.
- * **Studentarbeten:** Här publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 5-20 poäng. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Vill du veta mer om institutionens publikationer kan du hitta det här:
www.hmh.slu.se

DISTRIBUTION:

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och
husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Box 234
532 23 Skara
Tel 0511-67000
E-post: hmh@slu.se
Hemsida: www.hmh.slu.se

*Swedish University of Agricultural Sciences
Faculty of Veterinary Medicine and Animal
Science
Department of Animal Environment and Health
P.O.B. 234
SE-532 23 Skara, Sweden
Phone: +46 (0)511 67000
E-mail: hmh@slu.se
Homepage: www.hmh.slu.se*
